

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗВО «УКРАЇНСЬКИЙ КАТОЛИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ЛЬВІВСЬКА ДУХОВНА СЕМІНАРІЯ СВЯТОГО ДУХА
ФІЛОСОФСЬКО-БОГОСЛОВСЬКИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра богослов'я

Магістерська робота

Внесок владика Юліана Вороновського в інституційну розбудову УГКЦ в 1980 –
2000-х роках

Студент 6-го курсу: Ігор Фірут

Науковий керівник: о. Тарас Бублик,

кандидат історичних наук

Рецензент: Олег Беген

кандидат історичних наук

Львів 2021

ЗМІСТ

СПИСОК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ ТА СКОРОЧЕНЬ	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ I ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ ВЛАДИКИ ЮЛІЯНА	8
1.1 Дитячі роки Юрія Вороновського.....	8
1.2 Монаше служіння Юліяна	11
1.3 Юліян Вороновський – священник Української Греко-Католицької Церкви / підпільний душпастир.....	18
РОЗДІЛ II АРХИЄРЕЙСЬКЕ СЛУЖІННЯ ЮЛІЯНА ВОРОНОВСЬКОГО В УМОВАХ ПІДПІЛЛЯ	24
2.1 Діяльність Юліяна Вороновського як підпільного єпископа ГКЦ.....	24
2.2 Участь владики Юліяна Вороновського у русі за легалізацію УГКЦ.....	29
РОЗДІЛ III РОЛЬ ЄПИСКОПА ЮЛІЯНА ВОРОНОВСЬКОГО В РОЗБУДОВІ ЦЕРКОВНИХ СТРУКТУР УГКЦ.....	38
3.1 Ректор відновленої Львівської Духовної Семінарії Святого Духа	38
3.2 Єпископ-ординарій Самбірсько-Дрогобицької єпархії.....	47
ВИСНОВКИ.....	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	62

СПИСОК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ ТА СКОРОЧЕНЬ

АІЩ – Архів Інституту Історії Церкви

архм. – архімандрит

вл. - владика

ГКЦ – Греко-Католицька Церква

Єрм. - єромонах

ЗМІ – Засоби Масової Інформації

КДБ – Комітет Державної Безпеки

ККСЦ – Кодекс Канонів Східних Церков

ЛДС СД – Львівська Духовна Семінарія Святого Духа

МВС- міністерство внутрішніх справ

НКВС- Народний Комісаріат Внутрішніх Справ

о. – отець

РПЦ – Російська Православна Церква

рр. – роки

СБУ – Служба Безпеки України

СДЕ – Самбірсько-Дрогобицька Єпархія

смт. – село міського типу

СРСР – Союз Радянських Соціалістичних Республік

США – Сполучені Штати Америки

УАПЦ – Українська Автокефальна Православна Церква

УГКЦ – Українська Греко-Католицька Церква

упоряд. – упорядник

УПЦ – Українська Православна Церква

УПЦ КП – Українська Православна Церква Київського Патріархату

УРСР – Українська Радянська соціалістична Республіка

ЦК КРПС – Центральний Комітет Комуністичної Партії Радянського Союзу

ЧНІ – Чин Найсвятішого Ізбавителя

ЧСВВ – Чин Святого Василя Великого

ВСТУП

Актуальність: Душпастирська праця владика Юліана Вороновського припала на дуже важкий час в історії українського народу та Української Греко-Католицької Церкви. В період підпільного існування (1946-1989 рр.) вірні, духовенство та ієрархія змогли по-особливому засвідчити, що для них означає брати пряму участь у стражданні Христа. У важких умовах підпілля віддані Католицькій Церкві люди, мали нагоду зрозуміти та переосмислити те, яку роль посідають єпископи-провідники УГКЦ.

Серед великої кількості подвижників, які спричинилися до інституційної розбудови УГКЦ у ХХ столітті, важливу роль відіграв владика Юліан Вороновський. Попри психологічний та фізичний натиск спецслужб, тоді ще ієромонах Юліан не піддавався на різні провокації, а проводив активну підпільну душпастирську діяльність. Відвідував домівки греко-католиків, надаючи вірним духовну опіку і не йшов на компроміс з атеїстичним режимом. Його неодноразово викликали і звинувачували в антирадянській діяльності.

У часи легалізації УГКЦ, вже будучи єпископом, владика Юліан бере участь у громадських маніфестаціях, народних віче та провадить публічні богослужіння. На посаді ректора Львівської Духовної Семінарії, формує молодих юнаків до свого душпастирського покликання. Також для добра і розбудови УГКЦ він вів різні діалоги з представниками державної влади і з ієрархами інших Церков. За часи свого єпископського служіння висвятив велику кількість священиків, відвідав сотні храмів Самбірсько-Дрогобицької єпархії. Більшість наших вірних не знають і половини діяльності цього славного пастиря, саме тому актуальним є дослідити внесок преосвященного владика Юліана Вороновського в інституційну розбудову УГКЦ.

Новизна цієї роботи полягає у незначній кількості досліджень на цю тему. Адже є книга упорядкована о. Мироном Бендиком про життєвий шлях Юліана Вороновського, його дитячі та юні роки життя. Єромонах Севастіян Дмитрух згадує у своїй книзі «Життя як подвиг для Христа» про священичу та

єпископську діяльність владики Юліяна. Ієрм. Мануїл Пишкович «Історія Свято-Успенської Унівської Лаври та студійського монашества» описує період, коли о. Юліян був ігуменом та архимандритом. Формаційний процес на посаді ректора Львівської Духовної Семінарії Святого Духа у Рудно висвітлює о. Миколай Пристай. Саме через творчість цих авторів ми дізнаємось деталі духовного та інтелектуального розвитку постаті єпископа Юліяна. Також для представлення загального контексту, в якому формувався владики, використано напрацювання канадського дослідника Богдана Боцюрківа – монографія «Українська Греко-Католицька Церква і Радянська держава (1939-1950)» та стаття «Українська Греко-Католицька Церква в катакомбах (1946-1989)».

З опублікованих документів, які були використані у цій праці слід зазначити такі: «Рішення і постанови Синодів Єпископів Української Греко-Католицької Церкви 1989-1997 років», Благовісник Верховного Архієпископа Української Греко-Католицької Церкви; збірник документів «Хресною дорогою», упорядкований львівським дослідником Михайлом Гайковським;

Кодекс Канонів Східних Церков; Типікон 1996 р., який уклали Митрополит Андрей і архимандрит Климентій Шептицькі; Шематизм Львівської Архиепархії (1991); Пастирські послання 1918-1939 Андрея Шептицького. Також важливу роль у написанні праці відіграли інтерв'ю з владикою, опубліковані у різних періодичних виданнях або записані для документальних фільмів чи телепередач.

Серед неопублікованих джерел, які були використані у праці, слід згадати матеріали з Архіву Інституту історії Церкви, зокрема, інтерв'ю з вл. Юліаном, а також з приватної бібліотеки владики, що знаходиться у храмі Пресвятої Трійці у місті Дрогобич.

Серед різноманітних допоміжних матеріалів слід виділити такі періодичні видання: часопис Київської архієпархії «Наш Собор»; греко-католицьке аналітичне видання «Патріархат»; вісник парохії Пресвятої Трійці м. Дрогобича «Собор Святотроїцький»; статті та матеріали зі збірника «Катакомбна церква», присвяченого 20-літтю виходу УГКЦ з підпілля; польський часопис «Więź», в

якому була опублікована доповідь владики на екуменічну проблематику в Україні.

Очевидно в дослідженні були використані матеріали, які розміщені на різних церковних інтернет-ресурсах. Наприклад, сайти Синоду Єпископів Української Греко-Католицької Церкви (synod.ugcc.ua); телепрограми «Алилуя»; «Духовна велич Львова» (velychlviv.com); Дрогобицької Духовної Семінарії (dds.edu.ua); «Живе телебачення»; Самбірсько-Дрогобицької єпархії (sde.org.ua).

Об'єктом дослідження є постать владики Юліана Вороновського.

Предметом дослідження є душпастирська діяльність в інституційній розбудові УГКЦ в часи підпілля та легалізації.

Мета праці – проаналізувати внесок владики Юліана Вороновського в інституційну розбудову УГКЦ в час її виходу з підпільних умов існування.

Щоб досягти поставлену ціль у цій роботі потрібно:

1. Розкрити життєвий шлях Юліана Вороновського, його монашу та священнику формацію.
2. Проаналізувати діяльність підпільного владики в контексті боротьби греко-католиків за свободу віросповідання.
3. Дослідити роль владики як архімандрита монастиря Студійського Уставу .
4. Проаналізувати діяльність як ректора Львівської Духовної Семінарії Святого Духа (1991-1994 рр.).
5. Висвітлити служіння єпископа Юліана Вороновського як ординарія Самбірсько-Дрогобицької Єпархії.

Хронологічними рамками дослідження є період 1986 – 2013 рр. , в контексті представлення діяльності владики Юліана, як священника та монаха ми вийдемо поза рамки дослідження; **територіальні межі** дослідження охоплюють територію України.

Згідно поставленої мети ми обрали відповідну **структуру дипломної роботи**, яка складається із вступу, трьох основних розділів (які в свою чергу

згідно тематики поділяються на підпункти), висновку, та списку використаних джерел.

Щоб якомога краще розкрити поставлену тему будемо також використовувати такі методи як: історичний, компіляційний, порівняльний, метод синтезу та наукового аналізу, також важливу роль відігравав реконструктивний метод за допомогою нього змогли відтворити певні моменти з життя владики Вороновського.

У першому розділі буде представлено життєвий шлях владики Юліана Вороновського, зокрема, дитинство, його формування як особистості, патріота та християнина. його вступ у монастир отців студитів, монаша діяльність і згодом душпастирська.

Другий розділ буде присвячений його єпископському служінню, проаналізовано обставини хіротонії, діяльності як підпільного єпископа, а відтак роль у русі за легалізацію УГКЦ.

У третьому розділі буде охарактеризовано період його ректорського служіння у стінах Львівської Духовної Семінарії та діяльність як єпископа-ординарія у новоутвореній Самбірсько-Дрогобицькій єпархії.

РОЗДІЛ І

ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ ВЛАДИКИ ЮЛІЯНА

1.1. Дитячі роки Юрія Вороновського

Рід Вороновських упродовж століть проживав у с. Гумниськах, письмова згадка про яке датується ще 1476 роком¹. Рідне село преосвященного Юліяна має славне минуле, адже однією з небуденних подій в історії села була пастирська праця о. Маркіяна Шашкевича на місцевій парохії з липня по листопад 1838 року².

В сім'ї Івана та Ксенії Вороновських народився хлопчик 5 травня 1936 року, який був шостою дитиною. Батько Іван походив родом із Гумниськ, займався господарством і був першим головою колгоспу. Мати – Ксенія, родом із сусіднього села – Костишинів³. Із шести дітей, яким подарували життя Іван та Ксенія, залишилися лише троє: Михайло (1924 р.н.), Василь (1929 р.н.) і Юрій (1936 р.н.)⁴.

Незабаром після свого народження був охрещений у місцевому храмі архистратига Михаїла і отримав ім'я Юрій. Таїнство Хрещення отримав з рук о. Василя Матвієйка – дуже побожного і патріотичного священика, котрий служив у с. Гумниськах упродовж 1923-1940 років⁵.

Про своє дитинство владика Юліян згадує дуже важко і болісно, адже згідно його слів у 1945 році, коли прийшли “визволителі”, то почали з їхнього села вивозити людей⁶. Владика пригадує, як намагалися вивезти і його сім'ю: «Так само хотіли вивезти нашу родину. Мама і тато довідалися, що таке буде, і

¹Пор. Єпископ Юліян Вороновський. *Нехай буде воля Твоя* / упор. Бендик М. Дрогобич 2011, 6.

²Захарчук О. *До 200-ліття від дня народження отця Маркіяна Шашкевича* // stavropigia.lviv.ua (20.04 2020).

³Пор. Єпископ Юліян Вороновський. *Нехай буде воля Твоя* / упор. Бендик М. Дрогобич 2011, 9.

⁴Пор. Вороновський В. *Свідчення* / упор. Чайка М. Львів 2008, 10.

⁵Пор. Єпископ Юліян Вороновський. *Нехай буде воля Твоя* / упор. Бендик М., 9.

⁶Пор. *Інтерв'ю з нагоди 65-річчя з дня народження Владика Юліяна Вороновського* // Телепрограма «Алилуя» youtube.com (05.04.2020).

якось втекли, ну а я був у тітки по сусідству... а я малий і допитливий хтів подивитися, чи маму і тата забрали. Йду через подвір'я, а вони "визволителі" питають, чи я з тої хати, а я відповів, що ні. Сказав, що йду до сусідки позичити решето»⁷. Преосвященний визнавав, що боявся, як за батьків, так і за себе. Вберегли малого Юрка сусіди, які підтвердили, що це нібито сусідський хлопчик⁸.

Вже після закінчення війни, 1945 року, Юрій пішов до першого класу у своєму рідному селі, де навчався до 7 класу. Відтак вже 8-9 клас навчався у Буській середній школі, куди щоденно добирався 14 кілометрів. Разом зі шкільною молоддю чинив опір радянській бойкотуванням комсомолу, оскільки радянська влада вважала залучення дітей і молоді до піонерської і комсомольської організації запорукою успішного їхнього «перевиховання» в комуністичному дусі⁹.

11 квітня 1945 було заарештовано владика Йосипа Сліпого, який після смерті митрополита Андрея Шептицького очолив Галицьку Митрополію. Також були взяті під арешт і інші єпископи ГКЦ: Микита Будка, Миколай Чарнецький, Григорій Хомишин, Іван Лятишевський¹⁰.

Після арешту єрархії за дозволом влади почала діяти ініціативна група на чолі з о. Костельником. Її діяльність завершилась проведенням Львівського псевдособору 8-10 березня 1946 року, організованого органами держбезпеки. Офіційно ГКЦ припинила своє існування, але священики які не воз'єдналися продовжили свою працю в підпільних умовах¹¹.

Почались жорстокі масові переслідування і репресії католицького духовенства та вірних. Всі священики, які не перейшли на православ'я були тепер під жорстким оглядом у органів влади. Їх також переконували в тому, що вразі переходу вони будуть мати добре оплачувану посаду в зареєстрованій

⁷Пор. *Интерв'ю з нагоди 65-річчя з дня народження Владика Юліана Вороновського* // Телепрограма «Алилуя» youtube.com (05.04.2020).

⁸Там само.

⁹Пор. *Єпископ Юліан Вороновський. Нехай буде воля Твоя* / упор. Бендик М., 11.

¹⁰Пор. Дмитрух С. *Життя як подвиг для Христа*. Львів 2007, 26.

¹¹Пор. Боцюрків Б. *Українська Греко-Католицька Церква і Радянська держава (1939-1950)* // Львів 2005, 105.

владою парафії¹². На Галичині створюється катакомбна Церква зі своєю єрархією та вірними, які під загрозою переслідувань, арештів, штрафів, надалі виконували свої душпастирське служіння¹³.

Для закінчення школи Юрій переїхав до с. Великосілки, там він проживав у рідного брата Василя з 1955-1956 рік. Як згадує рідний брат Василь Вороновський у своєму інтерв'ю:

«В 10-му класі там в Желехові, як я вчителював, то бракувало одного учня, а директорка, як довідалася, що я маю брата в 10-му класі і щоби було 2 класи в Желехові, то вона казала забрати брата з Буської школи, до Желехівської школи, щоби було 2 класи. Тоді я взяв свого брата, і він вже кінчав у Великосілках середню школу, 10-ий. Але потім він вступив в поліграфічний інститут¹⁴».

Завершивши навчання, виявив бажання здобути вищу освіту, таким чином, після закінчення середньої школи поступив в Український поліграфічний інститут ім. Івана Федорова у Львові, котрий закінчив у 1961 році за спеціальністю інженер-технолог поліграфічного виробництва¹⁵.

Друкарську справу молодий Юрій обрав зовсім не випадково: мріяв здобути необхідні базові знання¹⁶, щоб налагодити в майбутньому випускання забороненої релігійної літератури. Оскільки виховувався на релігійно-національних цінностях, тому не сприймав ідеологію комунізму. За результатами вступних іспитів, Юрія прийняли в інститут¹⁷.

Під час того як відбувалось відокремлення Церкви від школи та університетів, це викликало протести у батьків, але більшовики вважали, що присутність духовенства в закладах освіти означала б державну підтримку Церкви в поширенні «релігійних забобонів». За словами дослідниці з Людмили Бабенко з Полтави: «Саме тому, щоби сказати доступно і розтлумачити втомленому злиднями і важкою працею народу, що не слід

¹²Пор. Боцюрків Б. *Українська Греко-Католицька Церква і Радянська держава (1939-1950)*, 165.

¹³Пор. Дмитрух С. *Життя як подвиг для Христа*, 27.

¹⁴Вороновський В. Інтерв'ю від 3. 01. 1994 / інтерв'юер Будзінський Т. // АПЦ, спр. П-1-1-903.

¹⁵Юліан Вороновський // Самбірсько-Дрогобицька Єпархія sde.org.ua (11.11.2020).

¹⁶Пор. Єпископ Юліан Вороновський. *Нехай буде воля Твоя* / упор. Бендик М., 15.

¹⁷Там само.

прагнути до раю на небі, а варто вже і зараз будувати його тут на землі під назвою - комунізм¹⁸.

Загострення уваги держави щодо релігійних питань призвело до введення в навчальну програму вузів курсу «наукового атеїзму». Проте віруючим студентам пощастило з викладачем: його предмет був більш схожим на релігієзнавство, ніж на атеїзм. Він толерантно ставився до справ совісті вихованців. Тому успішно здати іспит з цього предмету не склало жодної проблеми для молодого Юрія. В інституті діяла військова кафедра і завершуючи своє навчання Вороновський у 1961 році отримав військове звання старшого лейтенанта¹⁹.

1.2. Монаше служіння Юліяна

Катакомбна Церква не зважаючи на різні репресії від радянського режиму зуміла зберегти свою єрархічну структуру. В умовах підпілля єрархії вдалося продовжити діяльність монастирів, монахи та монахині продовжували вести чернечий спосіб життя.

5 березня 1953р. помер «вождь і учитель народів» Йосиф Сталін. Було розвінчано, хоча й частково, культ його особи, який «потягнув за собою грубі порушення соціалістичної законності». Через деякий час почалися звільнення численних в'язнів ГУЛАГу, в тому числі монахів. У 1955 р. з виправно-трудоих таборів звільнено єромонахів Вікентія Вовчика, Германа Будзінського та монаха Луку Шияна. У 1956 р. вийшли на волю єрм. Даниїл Тимчина та монах Ігнатій Блистів. До них приєднався молодий єрм. Януарій Вороновський, який відбув 10-річний термін ув'язнення²⁰.

¹⁸Бабенко Л. *Як українців робили атеїстами: державна політика проти релігії у перші десятиліття радянської влади* // Україна модерна uamoderna.com (4.10.2020).

¹⁹Інтерв'ю з нагоди 65-річчя з дня народження Владики Юліяна Вороновського // Телепрограма «Алилуя» youtube.com (05.04.2020).

²⁰Пор. Пишкович М. *Історія Свято-Успенської Унівської Лаври та студійського монашества*. Львів 2005, 145.

У 1950-их роках на теренах Західної України діяла ціла мережа греко-католицьких інституцій: духовна семінарія і монастирі, домашні церкви, що зазвичай розміщувались у приватних помешканнях віруючих²¹.

Комуністи ще у 1946 р., щоб стерти пам'ять про Унівську обитель, перейменували село з «Унева» на «Міжгір'я». Оскільки у початковій назві вони бачили зв'язок з Берестейською унією 1596 р. Наступним на що вони сподівалися, що із закриттям Лаври зникнуть про неї спогади і розпадеться монаше співжиття. Для монахів повстали нові виклики: носити світський одяг і працювати на різних роботах, уникати тенет КДБ, далі вести свою місійну діяльність²². Такі обставини стали для братів певним екзаменом на вірність Христовій Церкві та своєму покликанню до монашого життя. Перед іноками постав новий виклик, показати як вони засвоїли слова митрополита Андрея, який у «Типіконі» заповідав, щоб вони «були готові на всі труди, що ними могли б прислужитись великій справі Христа, відповідно до обставин, часу, й місця»²³.

У 1958 році, владика Миколай Чернецький висвячує на священника Йосифа (Януарія) Вороновського, у квартирі котру він винаймав на вул. Кульпарківській у м. Львові. А вже через рік владика Іван Слезюк, єпископ Івано-Франківський, у місті Львові у квартирі котру орендував Юрій Вороновський висвячує на священника Василя Вороновського. Саме ці події дуже вплинули на світогляд і життєвий шлях Юрія²⁴. Адже, великий вплив мали дядько Януарій і старший брат Василь, котрі завжди мотивували його до духовного життя. Сам владика Вороновський розповідає в одному з інтерв'ю про свій вступ у монашу родину:

«Я поступив до монастиря в 1958 році. До того як поступив в інститут, я відразу знав... У нас в Рудному були монахи. Був брат Єротей, який був у Швеції. Він був каліка. Він робив там, і я не раз ходив їм помагати. Я, як мав час, то їздив туди на молитви. Потім,

²¹Пор. Кагуй П. *Діяльність Української Греко — Католицької Церкви на теренах України у 1946–1990 роках* // Катакомбна церква. Львів 2009, 35.

²²Пор. Пишкович М. *Історія Свято-Успенської Унівської Лаври та студійського монашества*, 143.

²³Митрополит Андрей і архимандрит Климентій Шептицькі. *Типікон*. Львів 1996, 10.

²⁴Пор. *Єпископ Юліан Вороновський. Нехай буде воля Твоя* / упор. Бендик М., 14.

десь в 1955-му році, як я тільки поступив, я познайомився з отцем Дейнегою, і вже час від часу туди ходив. Отець був потім протоігуменом. Він жив у Зимній Воді, і я туди їздив»²⁵.

Велику роль до монашого покликання відгравала постать о. Никанора Дейнеги, з яким Юрій Вороновський познайомився у 1957 році. На той час архимандритом монахів Студійського уставу і був о. Никанор, саме бесіди з ним вплинули на подальший життєвий шлях Юрія²⁶.

У 1958 році Юрій вирішує вступати до монастиря Студійського уставу. Приймає монаший постриг у місті Львові з рук о. Никанора Дейнеги, в присутності ерм. Юрія Макара²⁷. 1961 року монах Юрій отримав малу схиму, яка завершувала «випробувальний період» життя ченця, та отримав нове монаше ім'я «Юліян». Брат Юліян виконував різноманітні доручення настоятелів, допомагав братам старшого та похилого віку, котрі повернулися із заслання та ув'язнення з підірваним здоров'ям²⁸. Одного разу запитали, тоді вже владика Юліяна, чи завдання які йому доручали були через те, що він був такий скритний або здібніший за інших, але він відповідав:

«Ні. Я думаю, що не тому. Я завжди старався, щоб вони навіть не мусіли наперед казати мені, що там треба піти. Я старався піти і полагодити. То були такі дрібненькі справи. Там жили монахи чи навіть сестри-монахині. Сестри і монахи жили окремо по два чи що – боялися сходитися. А десь на якісь іменини вони завжди, якщо навіть не казали, то я сам... що в того брата, то я пішов, ніби від їх імені там поздоровив і побажав.. І ще. Я, наприклад, знав у монастирі один сам, що Дейнега був єпископом, бо я був свідком, як Величковський святив²⁹».

У період підпілля, як такого новіціату для монахів не існувало, але були зовсім інші умови прийняття у монастирську спільноту. Новика закріплювали до когось з старших монахів. У брата Юліяна таким старцем був

²⁵Вороновський Ю. Інтерв'ю від 29.09.1998 / інтерв'юер Купчик Л. // АПЦ, спр. П-1-1-945.

²⁶Пор. *Єпископ Юліян Вороновський. Нехай буде воля Твоя* / упор. Бендик М., 16.

²⁷Там само, 17.

²⁸Там само, 24.

²⁹Вороновський Ю. Інтерв'ю від 29.09.1998 / інтерв'юер Купчик Л. // АПЦ, спр. П-1-1-945.

єрм. Митрофан Павловський, правда недовго, бо передчасна смерть єрм. Митрофана перервала цей «новіціат»³⁰.

У 1961 році у сім'ї Вороновських помирає батько Іван, молодий монах Юліян разом з своїм братом на кошти монастиря оо. Студитів купують невеличку хату у м. Львові на вул. Солов'їній, 6. Брати забирають до Львова свою матір, а будинок у своєму селі розбирають. Старенька матір, яка була також скована паралічем, була своєрідним прикриттям для помешкання, у якому відправлялись підпільні богослужіння³¹. Ще за життя владика Юліян згадував про місце своєї праці:

«Працював трохи в архіві, потім працював в університеті недовго. Пізніше я був у проектно-конструкторському інституті на площі Галана. Здається, що вона навіть тоді була Галана. То там, де бактеріологічний інститут на Зеленій, там був інститут. Я там десь в 1965 році поступив як інженер. Працював трохи начальником відділу. Потім, як його поділили, перейшов на Липову Алею і там працював так само начальником відділу по розмноженню³²».

Для брата Юліяна праця у проектному машинобудівному інституті була не з легких, проте він проявив себе як справжній спеціаліст своєї справи. Владика згадував свою працю, у одному з інтерв'ю, присвяченому 65-річчю від дня свого народження. У своїй розповіді єпископ згадав випадок, коли йому прийшла повістка до суду в якості свідка. Питали про все: якої віри, де батьки, кого знав із підпільних священиків. Але ж монах Юліян попри погрози та залякування не сказав нічого, що могло б зашкодити підпільній ГКЦ, а також її священнослужителям³³.

³⁰Пор. Пишкович М. *Історія Свято-Успенської Унівської Лаври та студійського монашества*, 151.

³¹Пор. *Єпископ Юліян Вороновський. Нехай буде воля Твоя* / упор. Бендик М., 22.

³²Вороновський Ю. Інтерв'ю від 29.09.1998 / інтерв'юєр Купчик Л. // АПЦ, спр. П-1-1-945.

³³Пор. *Інтерв'ю з нагоди 65-річчя з дня народження Владика Юліяна Вороновського* // Телепрограма «Алилуя» youtube.com (05.04.2020).

«Я працюю чесно, є на дощі пошани, маю грамоти за працю, так що я абсолютно законнослухний громадянин своєї країни». – так відповів майбутній ісповідник віри слідчому, який вів цю справу³⁴.

Слідчий пропонував монаху Юліяну різні пропозиції та обіцянки за одну послугу: приходити раз у тиждень на зустріч і розповідати, що відбувається на роботі та поза її межами. Проте Юліян Вороновський сприймав пропозицій радянської влади, а мудро та ствердно відповів:

«Я вважаю, що донощик – то є найпідліша справа. Ні! Запам'ятайте, того ніколи не буде. Я до вас не прийду, навіть через дзвінки і вистежування»³⁵.

Після цієї розмови Юліян знав, що можна, а що ні. Слідчий в особливий спосіб погрожував: «Ми скажемо, що ви бандит, що ви уніат!», проте реакція була завжди одною, реагував сміливо та тверезо мислячи: «Кажіть, що хочете, проте ніколи не скажете, що я щось вкрав, бо я не крав ніколи. А те, що я віруючий – це ще не є злочин»³⁶.

Основними джерелами фінансування підпільних монастирів була світська праця ченців, а також добровільні пожертви вірних. А згодом, коли до Львова із Литви повернувся із ув'язнення о. Іван Котів, він запропонував єрм. Никанору матеріальну допомогу для наших священиків, а саме вирішив передавати з Литви «інтенції», тобто замовлені та оплачені Літургії «у намірі давших»³⁷. Для перевезення намірень було назначено молодого монаха Юліяна, який протягом багатьох років від'їжджав у Литву та отримував літургійні намірення із грошовими пожертвами³⁸.

«То була литовська Церква. Вони дуже багато давали григоріанок, а наші священики відправляли. Я привозив сюди, ми розпроділяли, давали так: частину отцю Тихому, частину отцю Фармізі»³⁹.

³⁴Пор. *Інтерв'ю з нагоди 65-річчя з дня народження Владика Юліяна Вороновського* // Телепрограма «Алилуя» youtube.com (05.04.2020).

³⁵Там само.

³⁶Там само.

³⁷Пор. Пишкович М. *Історія Свято-Успенської Унівської Лаври та студійського монашества*, 148.

³⁸Там само, 102.

³⁹Вороновський Ю. *Інтерв'ю від 29.09.1998 / інтерв'юер Купчик Л. // АІЩ, спр. П-1-1-945.*

Очевидно, справа перевезення грошей була сама по собі небезпечною, оскільки за це можна було отримати кілька років тюрми. І владика Юліян згадав одну з пригод котра сталась з ним під час того як він ніс гроші отцю Фармізі:

Я йду якраз з отцем Севастіаном, а він ще не був священиком, тільки молоденький. Я тоді кажу: “Ходи зі мною“. Він не знав, що я несу. Я взяв сітку, бо я завжди так робив: в сітку положив рушник, там мило положив, завернув в панчошу ті гроші – йду. Коло Сербської ми вийшли, якраз навпроти Галицького базару кажу: “За нами йдуть“. Яюсь так відчув, що були якісь кроки. Я кажу: “За нами йдуть. Йди вперед і нічого... Просто йди собі“. Я сповільнив крок, йду і думаю... Якраз я коло магазину... Я не обертаюся, але чую, що за мною йдуть, йде міліція. То якраз тут, де Величковський колись жив, там магазин. Я ніби скручую до трамваю. Я йду, підходить двоє міліціонерів і кажуть: “Ми перепрошуємо. Куди Ви йдете?“ – “Йду додому“. – “А Ви де живете?“ – “На Терешкової“. “На Терешкової йду, я там живу. А тепер йду на дев’ятку, сідаю на дев’ятку і їду до університету, там сідаю на тролейбус і їду“. – “Ага. Що Ви несете?“ (Сміється). А несу десь коло 20 тисяч. Я так відразу показав сітку і кажу: “Подивіться“. Вони, видно, не сподівалися, що я до них так... Яюсь так механічно: “Подивіться“. А там був зверху рушник, мило. Вони тоді: “Ладно, йдіть“.

Не зважаючи на те, що ситуація вирішилась без проблем але все ж слід було перестрахуватись, і владика розповідає що відбулося далі:

Я думаю – ні. Я пішов на трамвай. Вже недалеко до Фарміги було, але я думаю, що до Фарміги не піду. Я пішов на трамвай, одна четвірка, друга. Я чекав, а той пішов десь. Я тоді все ж таки дочекався дев’ятки, сів на дев’ятку, доїхав до Підвальної, відразу висів на Підвальній і гроші заніс до одної знайомої. Відразу сів і пішов до себе. Відтоді я вже ніколи вечором не старався полагоджувати справи. Я боявся трохи. То був один раз, що мене питали. А так, то я би не сказав, що колись ще було⁴⁰.

Настали і такі часи коли брат Юліян отримав в опіку невеличку спільноту монахів, котрі були похилого віку, але все ж залишилися у монастирі Святоуспенській Унівській лаврі і які потребували належного служіння. До монастиря він доїжджав з с. Лагодова і допомагав служити Божественну літургію о. ігумену Юрію Макару⁴¹.

Якщо повернутись до історії, то можна зрозуміти що у 1944 р. повернулися радянські «визволителі». У Святоуспенській лаврі у селі Унів знову

⁴⁰Вороновський Ю. Інтерв’ю від 29.09.1998 / інтерв’юер Купчик Л. // АПЦ, спр. П-1-1-945.

⁴¹Пор. Єпископ Юліян Вороновський. Нехай буде воля Твоя / упор. Бендик М., 24.

конфіскували майже всі маєтності. Нові «господарі» не просто почали виганяти монахів, але й ув'язнювали їх. Для літніх ченців зробили в стінах монастиря тюрму⁴². Також привезли літніх отців-василіян та редемптористів, 7 вересня 1950 р. комуністи вирішили замінити монастирську тюрму на дім перестарілих. У цьому будинку іноків поділили на дві групи: похилого віку, хворих а також ті які добре розумілися на господарстві, залишили в Уневі, а інших повивозили за село⁴³.

Для того щоб продовжувала існувати монаша спільнота у приміщенні Святоуспенської лаври у селі Унів, то у 1960-х рр. монахи почали шукати різні квартири або будинки, котрі була б відкритою для відвідин вірними. Однією з обителів, де настоятелем був єрм. Януарій Вороновський; з ним жили двоє його племінників – єромонахи Володимир та Юліян Вороновські . Частими були й випадки, коли в одному будинку, але в різних квартирах, проживали, наприклад, двоє іноків, ніби «випадкові» сусіди. Такий спосіб практикували з метою конспірації⁴⁴.

У 1972 р. для життя всіх іноків настала ключова подія, адже відбулася хіротонія о. Никанора у єпископи катакомбної УГКЦ, з рук владика Василя Величковського. Архиерейські свячення відбулися в домі по вул. Солов'їній у Львові при трьох свідках: єромонахах Володимирі і Юліяні Вороновських та їхній матері Ксенії⁴⁵.

З благословення владика Никанора монах Юліян перекладає «Типікон» – основний закон студійської братії на українську мову (оскільки брати Шептицькі написали його французькою)⁴⁶. Сам владика Юліян згадує про ці події, що це було 1965-1966-их роках, коли він почав возити інтенції. Тоді вже литовські єпископи їздили на собор, оскільки вони мали контакт в Римі. І вже з цього собору вони привезли від патріарха Йосипа Сліпого «Типікон»⁴⁷. Який

⁴²Пор. Пишкович М. *Історія Свято-Успенської Унівської Лаври та студійського монашества*, 142.

⁴³Там само.

⁴⁴Там само, 146.

⁴⁵Там само, 148.

⁴⁶Там само, 149.

⁴⁷Вороновський Ю. Інтерв'ю від 29.09.1998 / інтерв'юер Купчик Л. // АПЦ, спр. П-1-1-945.

написав митрополит Шептицький разом з своїм братом Климентієм для студитів, але написали на французькій мові і завезли до Ватикану в 1939-му році⁴⁸.

Молодий чернець з благословення свого настоятеля, розпочинає своє навчання в підпільній семінарії, на одному курсі разом з Михайлом Кульбенком, Митрофаном Павловським і Теодором Ступницьким. Заняття для студентів відбувались хоч і регулярно, але кожного разу в іншому приміщенні: то в помешканні о. Никанора, то у помешканні сім'ї Паучок, то в монашому будинку, то в приміщенні підпільного монастиря в с. Дора на Івано-Франківщині⁴⁹. Викладались різні дисципліни, такі як: філософія, канонічне право, догматичне богослов'я, моральне богослов'я. Підручники використовувались як і довоєнні так і перекладені в часи підпілля з латинської і французької мов. Іспити приймав владика Василь Величковський, згодом владика Володимир Стернюк. Особливо корисними для студентів були настанови брата Модеста Ворончака, про особливості поведінки віруючої людини в умовах підпілля, зокрема під час викликів до КДБ⁵⁰.

1.3. Юліян Вороновський – священник Української Греко-Католицької Церкви / підпільний душпастир

Ревне і щире прагнення до служіння, брата Юліяна, зауважують брати студити. І у 1968 р. монахи визнають готовність його до священства, 27 жовтня владика Василь Величковський у одному з помешкань на Підзамче, упродовж однієї ночі висвячує Юліяна Вороновського і Михайла Кульбенка спочатку на диякона і відразу на священника УГКЦ. Це були останні кандидати перед ув'язненням владики Василя⁵¹.

⁴⁸Вороновський Ю. Інтерв'ю від 29.09.1998 / інтерв'юер Купчик Л. // АПЦ, спр. П-1-1-945.

⁴⁹Пор. *Єпископ Юліян Вороновський. Нехай буде воля Твоя* / упор. Бендик М., 23.

⁵⁰Там само.

⁵¹Там само, 26.

1968 року відбувся обшук Львівською прокуратурою одразу в 11 греко-католицьких священників: архимандрита студитів Никанора Дейнеги, Януарія Вороновського, Филимона Курчаби, Петра Васишина, Івана Лопадчака, Петра Горецького, Миколи Волосянка, Миколи Грициняка, Петра Пиріжка та в єпископів Василя Величковського та Володимира Стернюка. У них було вилучено всі речі які мали будь-яке відношення до релігії та підпільної діяльності: священничі ризи, літературу, хрести, ікони, свічки, магнітофони, фотоапарати та гроші⁵².

У 1970-х роках єрм. Юліан продовжив свою підпільну діяльність, зі своїми втратами та досягненнями. Найбільшою втратою була смерть матері Ксенії 1972 року, відразу після її смерті єрм. Юліана разом з своїм братом змінюють місце свого помешкання, оскільки попередній будинок підлягав знесенню. Вони переїжджають до багатоповерхівки на вул. Хоткевича 66⁵³.

Бог дарував єрм. Юліану багато радісних моментів: одним із таких стало виготовлення в Литві понад 1000 літургійних антимінсів і 12000 невеликих катехизмів, котрі успішно доставили в Україну⁵⁴.

Кажуть мені мій отець, архимандрит Никанор: “Просить Величковський антимінси. Ви їдете туди, може, би їм там зробили антимінси?” – “Добре. Дайте якийсь зразок“. Взяли, зробили. Литовці надрукували 1000 антимінсів. Я поїхав. Тільки надрукували полотно. Незаповнені. Він сам собі заповнив у хаті. То треба надрукувати. І я поїхав, привіз. Він не знав, Величковський, де. Приїхав Фіголь і сказав одній сестрі: “Підіть, скажіть отцю ігумену, що є вже готові антимінси“. Та сестра... Він не сказав – підіть скажіть отцеві Никанорові, а всі кликали Величковського ігуменом. Він також був як ігумен редемптористів. Вона каже: “Отче, Ви, як ігумен... казав Фіголь Володимир, що вже готові антимінси“.

Але вже на той час коли антимінси були готові, то для владики Величковського потреби в них вже не було, тому:

Той каже до отця Никанора: “Мені вже не треба, я вже маю“. Правда, я привіз їх. Потім було ще одно. Якщо мені сказали, я старався зробити. Привіз їх, заплатив за них – і все. Де? Заніс до одного брата. Той приходить і каже: “Йой, я боюся. Кажуть,

⁵²Пор. Дмитрух С. *Життя як подвиг для Христа*. Львів 2007, 45.

⁵³Пор. *Єпископ Юліан Вороновський. Нехай буде воля Твоя* / упор. Бендик М., 30.

⁵⁴Там само, 31.

що може бути ревізія“. Я: “Перенесіть“. Пішов, забрав, поніс до другого. Потім о. Никанор каже: “Знаєте, що. Раз владики має, візьміть і спаліть“. – “Добре. Спалити – то спалити“. Я розпалив пічку, по одному, по одному, всі спалив. Отець Василь: “Йой, та мені хоч один би дав“. Я: “Ні. Казав мені всі“. Я всі спалив. І думаю, що добре⁵⁵.

Напевно було не легко спалити стільки антимінсів, але у владики на це була інша думка:

В той час не дивилися на втрати. В той час дивилися, що буде більше: чи втрата матеріальна (бо то не посвячене), чи когось посадити за таке. За таке були би посадили. І вважали. Але раз мені сказали, то я так зробив, тому що я знав, що то найкраще. Говорив Никанор: “А що будеш, дитинко, робити? Де будемо їх тримати? Як колись Церква вийде, то собі надрукує“. Все. Я був з тим згідний⁵⁶.

Але не все так погано було, адже привезли також і катехизми:

Ми, наприклад, надрукували 12 тисяч “Катехизмів“ в 1970-му році. Прибалтика надрукувала. Вони кажуть: “Привезіть нам маленькі “Катехизми“, щоб ми могли зробити з них копію“. Ми десь дістали якийсь “Катехизм“. Кажуть мені: “Добре. Там є друкарня, вони надрукують, тільки дайте якийсь оригінал, щоб можна було скоригувати з нього“. Я шукав, а то де на той час? В 1970-ті роки то було досить тяжко. Ми знайшли якийсь оригінал, Перемишльський виданий “Катехизм“, десь, може, на 40, може, 60 сторінок. Такого формату, як зошит. Я завіз. Вони кажуть: “Добре“. Вони надрукували 12 тисяч, і ми їх у валізках перевезли сюди. Я і ще 2 сестри, хто мав коли час, поїхали і привезли сюди. Привезли сюди, а тут їх складали в одній сестри. Потім їх поскріплювали скребками, щоб не було чути, і давали нашим монахам⁵⁷.

Вже у 1972 році на Юліяна поширилась низька репресій зі сторони КДБ. Його викликали до відділу і допитували близько 8 годин, також йому пропонували співпрацю з органами, але єрм. Юліян відразу відмовився, ще й наголосив, що йому навіть не приємна такого роду розмова. Звичайно що після цього йому довелось звільнитись примусово з посади старшого інженера. Згодом остаточно влаштувався на посаду кочегара в котельні⁵⁸. Це була найкраща робота, адже зміна тривала 12 годин, а вночі Юліян міг спокійно молитися.

Отець Юліян не дуже був заангажований в активну підпільну душпастирську працю. Служив хіба лише для перевірених людей, яким міг

⁵⁵Вороновський Ю. Інтерв'ю від 29.09.1998 / інтерв'юер Купчик Л. // АПЦ, спр. П-1-1-945.

⁵⁶Там само.

⁵⁷Там само.

⁵⁸Пор. *Єпископ Юліян Вороновський. Нехай буде воля Твоя* / упор. Бендик М., 30.

довіряти. Проте він мав іншу місію. Від імені архимандрита представляв студитів на похоронах священників. Також виконував функцію секретаря, коли у студитів були вибори отець відвідував будинки монахів і збирав голоси за кандидатів, котрі мали би бути наступним архимандритом чи ігуменом⁵⁹. Хоч в часи підпілля було важко комунікувати, але цей вибір було підтверджено у Римі і передали згоду в Україну⁶⁰.

Ціле покоління репресованих єпископів та священників відійшло у вічність у 1980-ті роки. Серед них і довголітній архимандрит монахів Студійського уставу, владика Никанор Дейнега помирає у 1982 р. Отець Юрій Макар стає архимандритом Унівської лаври, і він провадить студійське чернецтво аж до часу легалізації УГКЦ. У підпільній обителі в смт. Рудно проводяться вибори і ігуменом стає єрм. Юліян Вороновський. Не дивлячись на складнощі комунікувати в часи підпілля, вибір було підтверджено у Римі і передали згоду в Україну⁶¹.

Єрм. Юліян працював разом з монахами та активно викладав у підпільній семінарії, вишколюючи не лише майбутніх єромонахів – студитів, а й світських кандидатів до священства⁶². Єрм. Василь Вороновський розповідає що його брат Юліян таємно викладав моральну догматику, літургіку – всі предмети майже мусив вчитися, готуватися і викладати, оскільки він вчив теологів⁶³.

Важливу роль відігравала постать о. Юліяна Вороновського для молодого Миколи Єзерського. Тому перші кроки у формуванні покликання до монашого життя втілились через його підтримку. Отець Никанор розповідає: «На Великий піст до нас приходив єрм. Юліян, також я розповів йому про свій намір не одружуватись. Єрей запитував мене, чи не хотів би піти у монастир, проте я не мав ще жодного розуміння, чи маю таке бажання, адже захоплювався технікою та рок-музикою. Проте отець відповідав, що це все дрібниці, адже у монастирі і

⁵⁹Пор. *Владика Юліян Вороновський*. / упор. Гарасимчук Т. Дрогобич 2019, 37.

⁶⁰Пор. Пишкович М. *Історія Свято-Успенської Унівської Лаври та студійського монашества*, 156.

⁶¹Пор. *Єпископ Юліян Вороновський. Нехай буде воля Твоя* / упор. Бендик М., 34.

⁶²Пор. Пишкович М. *Історія Свято-Успенської Унівської Лаври та студійського монашества*, 109.

⁶³Вороновський В. Інтерв'ю від 3. 01. 1994 / інтерв'юер Будзінський Т. // АПЦ, спр. П-1-1-903.

музику можна слухати, і майстрів до техніки потрібно. І вже у 1982 році під проводом владики Юліяна я вступив до монастиря⁶⁴».

Юнаків котрі бажали вступити у монастир Студійського уставу ставало дедалі більше. Єрм. Олександр Приліп згадує першу зустріч з отцем ігуменом Юліяном, якого йому представили як підпільного священика, а не як ігумена. «Попередньо сестра Юліта сказала отцю-ігумену, що я є кандидатом до монастиря. З самого ранку, після Служби Божої, отець-ігумен вів розмову зі мною, розповідаючи про монастир, про монахів-студитів, про яких я вперше чув. Мене вразило те, що єр. Юліян задля мене уділяє стільки часу, і з якою вірою він розповідає про Бога, Церкву та духовне життя», – пригадує єрм. Олександр⁶⁵.

Іноки, якими опікувався ігумен о. Юліян, згадують його як терплячого наставника. Він навчав бути вірними Богові, Церкві, своєму народові; як бути смиренним та сповняти Божу волю. При цих словах в очах отця виднілися сльози⁶⁶. Отець-ігумен опікувався молодими монахами. Цю місію йому доручив архимандрит Юрій Макар, єр. Юліян радів, що є молоді покликання у монастир. Навіть коли його викликали до КДБ, то погрозливо застерігали: «За молодих ми тобі зірвемо голову»⁶⁷.

Монахи постійно відчували батьківську любов та турботу отця, розуміли, що коли була б на це Господня воля, то він віддав би за Бога, за віру, за молодих монахів своє життя. Він був прикладом для монахів у послуху отцю-архимандритові, Церкві, досконалого убожества і чистоти, смирення і простоти і терпеливості⁶⁸.

Отець-ігумен Юліян був ревним провідником для інока. Готував бажаючих юнаків до монашества, серед яких були о. Петро Галадій, о. Севастіян Дмитрух

⁶⁴Пор. Владика Юліян Вороновський. / упор. Гарасимчук Т., 26.

⁶⁵Єромонах Олександр (Приліп). *Спомин про владика Юліяна Вороновського: «За молодих ми тобі зірвемо голову»* // Архів храму Пресвятої Тройці. Дрогобич, док. № 0066 (2020).

⁶⁶Пор. єромонах Олександр (Приліп). *Спомин про владика Юліяна Вороновського: «За молодих ми тобі зірвемо голову»* (2020).

⁶⁷Там само.

⁶⁸Пор. єромонах Петро (Гладій). *Спомин про владика Юліяна Вороновського: «Він завжди опікувався священиками...»* // Архів храму Пресвятої Тройці. Дрогобич, док. № 0067 (2020).

та о. Йосиф Мілян. Єр. Юліян збирав їх протягом усього літа і провадив навчання у таємній квартирі⁶⁹. Свою згоду на вступ у монастир, тепер вже єрм. Никанор, повідомив отцю-ігумену Юліяну 27 вересня, на свято Воздвиження Чесного Хреста. Отець дуже втішився і запропонував йому не чекати, а в той же день скласти присягу. Зустрічі з отцем-ігуменом тривали по кілька годин у день, адже були важкі часи підпілля⁷⁰.

Надзвичайно турбувався за молоде покоління монахів та кандидатів до священства, єрм. Юліян дуже часто розповідав про небезпеки, які чатували зі сторони КДБ. Він довго тримав юнаків у підпіллі, бо вважав, що недобрі часи можуть вернутися; навчав своїх учнів бути пильними та обережно ставитися до тих, з ким та про що вони говорили⁷¹. У своїх навчаннях отець-ігумен завжди наголошував на патріотизмі, який горів і в його серці. Він говорив, що на першому місці має бути Бог, Церква і Україна. Навіть критично висловлюючись про злочини щодо нашого народу чи Церкви, поляків чи москалів, в його очах ніколи не було ніякої злоби. Пам'ятаючи історичні кривди, отець завжди настановляв прощати і любити ворогів⁷².

Можна зауважити якою трепетною була любов до свого покликання у отця Юліана, адже те з якою відданістю він ставився до служіння ближньому та на благо Католицької Церкви можна лише повчитись. Хотілося б також зазначити, що чернець ревно відстоював східне чернецтво, а ще: носіння борода, східний одяг, любов до ряси, підрясника, клобука і, звичайно мав велику любов до східної Літургії.

⁶⁹Пор. Єромонах Никанор (Єзерський). *Спомини про отця-ігумена Юліяна Вороновського*// Архів храму Пресвятої Тройці. Дрогобич, док. № 0068 (2020).

⁷⁰Пор. Єромонах Никанор (Єзерський). *Спомини про отця-ігумена Юліяна Вороновського* (2020).

⁷¹Там само.

⁷²Там само.

РОЗДІЛ II

АРХІЄРЕЙСЬКЕ СЛУЖІННЯ ЮЛІАНА ВОРОНОВСЬКОГО В УМОВАХ ПІДПІЛЛЯ

2.1. Діяльність Юліана Вороновського як підпільного єпископа ГКЦ

Постать єпископа завжди була чимось особливим для нашої християнської спільноти, він був наслідником апостолів, учителем Церкви, а в часи переслідувань були тими хто надихав свій народ до свідчення віри.

Радянська влада змогла би за допомогою органів державної безпеки перевести УГКЦ під юрисдикцію РПЦ Московського патріархату, але їй слід було усунути греко-католицьких єпископів. Для життєдайності і майбутнього нашої Церкви, великим здобутком було те, що протягом 1946-1989 року була неперервна тяглість єпископату. Більшість католицьких єпископів досвідчили душпастирське служіння у тюрмах, виправних таборах та на засланні⁷³.

В таких обставинах, надзвичайно змінились повноваження владик у суспільстві. Постійна загроза переслідувань змусила дотримуватись строгої конспірації, вірні ГКЦ дізнавались про існування єпископів як правило появою нових священників. Архієрейське служіння унеможлиблювало будь які прояви інституційного служіння (пастирських візитацій, листів, послань чи соборів)⁷⁴.

На початку 1980-х років, деякі молоді священники та миряни почали нові спроби для поширення інформації про переслідування греко-католицької Церкви в Україні. Вже у 1982 році було створено «Ініціативну групу для захисту віруючих та Церкви» на чолі з релігійним правозахисником Йосифом

⁷³Пор. Гуркіна С. *Окремі аспекти контактів Української греко-католицької церкви і Ватикану у 1939 – 1944 роках* // Катакомбна церква. Львів 2009, 57.

⁷⁴Пор. Гуркіна С. *Окремі аспекти контактів Української греко-католицької церкви і Ватикану у 1939 – 1944 роках*, 58.

Терелею⁷⁵. До речі, серед членів цієї організації був єромонах-студит Герман Будзинський, один з найактивніших душпастирів Катакомбної Церкви.

Вагомою причиною для виникнення руху за легалізацію УГКЦ було відчуття кризи в середині Церкви, яка була викликана старінням і смертю єрархів і духовенства. Другою причиною було побоювання, що після сорока років підпілля Церкви багато католиків, які ходили до православних церков, відчужилися від УГКЦ⁷⁶.

У 1970-1980-х роках ціле покоління репресованих священників і єпископів покидає цей світ. А саме 2 грудня 1973 року помирає підпільний єпископ Івано-Франківський владика Іван Слезюк. У 1982 році помер владика Никанор Дейнега⁷⁷. У Римі 7 вересня 1984 році відійшов у вічність патріарх Йосип Сліпий. Його смерть означала відхід національного, харизматичного та релігійного діяча, який уміло єднав Церкву в Україні та в діаспорі. Наступником папа призначив архієпископа Мирослава Івана Любачівського⁷⁸. 28 грудня 1979 року у лікарні в Стрию помер єпископ Йосафат Федорика⁷⁹. 9 грудня 1984 р. у Зимній Воді помер владика Петро Козак, який був єпископом-помічником митрополита Стернюка з 1969 року⁸⁰.

Для Катакомбної церкви було важливо зберігати єпископську присутність. У Львівській архієпархії ще з часів вл. Василя Величковського завжди функціонували єпископи-помічники, які не були задіяні в активну архиєрейську діяльність, але призначалися для збереження структури в умовах арештів чи фізичної ліквідації. Так в Станіславівській (Івано-Франківській) єпархії вл. Іван Слезюк 30 листопада 1968 року уділив єпископську хіротонію з правами

⁷⁵Пор. Боцюрків Б. *Українська Греко-Католицька Церква в катакомбах (1946-1989)* // Ковчег Ч.1. Львів 1993, 156.

⁷⁶Пор. Боцюрків Б. *Українська Греко-Католицька Церква в катакомбах (1946-1989)*, 157.

⁷⁷Пор. *Єпископ Юліан Вороновський. Нехай буде воля Твоя / упор. Бендик М., 34.*

⁷⁸Пор. Боцюрків Б. *Українська Греко-Католицька Церква в катакомбах (1946-1989)*, 158.

⁷⁹Пор. *Підпільний єпископ Йосафат Федорик та Трускавець* // Трускавецький вісник protruskavets.org.ua (2.10.2020).

⁸⁰Пор. *Редемптористи Єпископи* // Чин Найсвятішого Ізбавителя cssr.lviv.ua (11.11.2020).

наступництва Софрону Дмитерку ЧСВВ⁸¹; 1 травня 1974 року у с. Вільхівці на Жидачівщині з рук вл. Йосафата Федорика отримує єпископські свячення Павло Василик, котрий не мав офіційного призначення, але активно діяв у кількох районах Івано-Франківської та Тернопільської областях⁸².

В 1980-х роках перед єпископатом УГКЦ постала проблема не тільки старіння духовенства ще довоєнного свячення, але й тиску зі сторони радянської влади. Зокрема, в контексті підготовки до ювілею 40-ліття Львівського псевдособору 1946 року, було вчинено кілька оперативних заходів спецорганів стосовно архієпископа Володимира Стернюка. Тому він вирішив забезпечити для Катакомбної Церкви безперервність єпископського проводу і починає висвячувати нових владик⁸³. Так 23 лютого 1985 року у Львові митрополит Володимир Стернюк уділив таємно єпископські свячення для протоігумена редемптористів Филимона Курчаби⁸⁴, а 11 жовтня 1986 року – єромонаха ЧНІ о. Михаїла Сабриги⁸⁵.

Архимандрит Юрій Макар на заміну вл. Никанора Дейнеги подав як кандидата на єпископство ігумена Юліяна Вороновського⁸⁶. Одного дня митрополит Володимир Стернюк запросив до себе єрм. Юліяна, представив перед ним складне становище Церкви і висловив намір висвятити його на підпільного єпископа⁸⁷.

Владика Юліян згадував неодноразово цей момент, детально пам'ятав кожне слово та відповідь, які лунали в цей день під час зустрічі з митрополитом Володимиром. Владика запитав єромонаха про його справи, роботу, коли буде вихідний, щоб прийти до брата митрополита на десяту годину, де відбудеться єпископська хіротонія. Владика Юліян пригадує, що був наляканий такою

⁸¹Владика Софрон Дмитерко // Синод Єпископів Української Греко-Католицької Церкви synod.ugcc.ua (10.10.2020).

⁸²Василик П. Інтерв'ю від 1.01.1995 / інтерв'юєр Купчик Л // АПЦ спр. 455. – А. 13.

⁸³Пор. Єпископ Юліян Вороновський. *Нехай буде воля Твоя* / упор. Бендик М., 37.

⁸⁴Владика Филимон Курчаба // Синод Єпископів Української Греко-Католицької Церкви synod.ugcc.ua (11.11.2020).

⁸⁵Біографія преосвященного владика Михаїла Сабриги // Тернопільсько-Зборівська архієпархія tze.org.ua (11.11.2020).

⁸⁶Пор. Пишкович М. *Історія Свято-Успенської Унівської Лаври та студійського монашества*, 108.

⁸⁷Пор. Єпископ Юліян Вороновський. *Нехай буде воля Твоя* / упор. Бендик М., 37.

пропозицією, адже час був важкий. «А як ви думаєте, я не людина? Я що – не боюся? Якщо мене арештують, то хто зістанеться?», – це була відповідь митрополитові. Владика Володимир підтримав отця Юліяна, сказавши, що добре його знає і цього достатньо, а найголовніше: «Церква Вас потребує». З такими словами у серці ерм. Юліян відправився із повідомленням до свого архимандрита⁸⁸.

У призначений день, 30 вересня 1986 року, ерм. Юліян зайшов в одне із львівських помешкань, де, в умовах глибокої конспірації, в присутності мінімуму свідків, відбулась архиєрейська хіротонія новопоставленого владика Юліяна Вороновського. Після хіротонії митрополит заборонив будь-які архиєрейські священнодіяння без його згоди⁸⁹.

У травні 1986 року в приватному помешканні підпільного священника Петра Кузя в с. Зимна Вода митрополит Володимир планував звершити єрейські свячення чотирьох кандидатів до священства, вихованців о. Василя Семенюка. Однак цьому перешкодили працівники МВС, які увірвалися в помешкання. Митрополит встиг звершити лише дияконські свячення. Всі учасники богослужіння були затримані, однак згодом всіх відпустили⁹⁰. Проте, потрапивши під пильний нагляд влади, владика Володимир не міг довершити Святе Таїнство. Тому 9 листопада 1986 року в с. Дора, на Івано-Франківщині, владика Юліян висвятив на священників о. Романа Шафрана та Павла Репелу. З цих єрейських свячень почалося єпископське служіння владика Юліяна⁹¹.

У настановах для нововисвячених єреїв владика акцентував на важливості молитися. Митрофорний протопресвітер о. Тарас Гарасимчук зауважує, що владика ніяк не міг зрозуміти, як священник може не молитися. Єрей, який був при єпископові не одну пару років, був свідком зустрічей, на які приходили люди і говорили, що священник не справляється із «фінансовою службою» на

⁸⁸Інтерв'ю з нагоди 65-річчя з дня народження Владика Юліяна Вороновського // Телепрограма «Алилуя» youtube.com (30.10.2020).

⁸⁹Пор. Єпископ Юліян Вороновський. *Нехай буде воля Твоя* / упор. Бендик М., 38.

⁹⁰Кузь П. Інтерв'ю від 24.11.1999 / інтерв'юер Люпак В. // АПЦ – спр. 1091.

⁹¹Пор. Дмитрух С. *Життя як подвиг для Христа*, 37.

парохії. У таких випадках Владика Юліян усміхався і відповідав: «Ну, та він людина». Проте якби хтось прийшов і сказав, що священник не служить Утрені чи Вечірні, то Владика не міг цього зрозуміти⁹².

Єпископ акцентував на самовихованні у молодого священника духа молитви, тому що саме для його виховання і зміцнення Церква встановила молитовне правило, осередком якого є Часослов. Церковне правило зобов'язує кожного священника⁹³. Тому, за старим звичаєм, нововисвячений пастир, після уділення йому Таїнства Священства, отримував єрейський молитвослов – Часослов для священника. Це дуже гарна традиція, бо Церква є тією установою, яка в імені Христа навчає нас молитися, тому і дає Часослов⁹⁴.

Владика у своє архієрейське служіння переніс ті звички, які в нього виробилися в час монашої формації – це точність та ретельність у звершуванні богослужінь, пунктуальність та відповідальність у церковних справах.

Так о. Роман Мірчук, священник Філадельфійської архієпархії, США, розповідає про те як владика посвячував вперше церкву у його родинному селі. Владика звернувся до отця з проханням приготувати якийсь текст, на велике щастя, – каже о. Роман, він привіз із собою примірник чину посвячення церкви. Разом з єпископом Юліяном вони переглянули текст, поправили його, щоб все відбулося якнайкраще, також владика попросив отця очікувати його вже у селі Добрівляни⁹⁵.

Протоєрей Петро Салагуб, парох парафії Різдва Пресвятої Богородиці смт. Брюховичі, розповідає що він був разом з владикою у Вишгороді на 1000-ліття міста. Вітали владика як і православні так і греко-католики, служба відбувалась перед храмом святих мучеників Бориса і Гліба⁹⁶. Також згадує священник, що владика був дуже пунктуальним і не любив запізнюватись, одного разу коли вони прибули до Борислава, парохом там був о. Михайло Мельник, коли

⁹²Інтерв'ю з нагоди 65-річчя з дня народження Владика Юліяна Вороновського // Телепрограма «Алилуя» youtube.com (11.10.2020).

⁹³Пор. Вороновський В. *Ідентичність священника*. Трускавець 6-13 серпня 2000. ч. 2, 47.

⁹⁴Там само.

⁹⁵Пор. *Владика Юліян Вороновський*. / упор. Гарасимчук Т., 73.

⁹⁶Там само, 56.

приїхали біля церковних воріт на вказану годину, а священика не було. Після того владика батьківською настановою наполягав: «Діти, не запізнуйтеся. Пообіцяли, приходьте вчасно. Це є добра чеснота священика»⁹⁷.

Владика Юліан і надалі продовжував підтримувати інші монастирі, зокрема турбувався про добробут і духовну підтримку братів та сестер у служінні. Розповідає сестра Юліта (Ярослава Похудай). Насельниця Святопокровського монастиря Студійського уставу, що єпископ завжди запитував про інших монахів, хто як і де живе⁹⁸. Завжди цікавився чи мають гроші на утримання і намагався всіляко дістати гроші, щоб підтримати їх. Знав кожного по імені, – розповідає сестра, хоча жили сестри і у Львові, і у Перемишлянах, і у Тернополі. В особливу чергу пам'ятним для сестри залишилась проповідь на смерть владика Дейнеги, де наголошувалось про те що, підпілля – це час з Богом і для Бога. Також пригадує сестра Юліта, що владика часто плакав і сперечався з Богом, немовби «вимагав» свободи Церкви і українському народові⁹⁹.

2.2. Участь владика Юліана Вороновського у русі за легалізацію УГКЦ

Йосипом Терелею у 1982 р. був створений Комітет захисту Української католицької Церкви, а наприкінці 1987 р. внаслідок «перебудови і гласності» комітет очолив колишній політичний в'язень Іван Гель¹⁰⁰. Він зумів проблему легалізації УГКЦ винести на більш масштабний рівень. Від кінця 1987 р. «питання унійної церкви» стало головною темою для обговорення у структурах Радянського Союзу і політичних колах західного світу. Іван Гель вважав проведення масових акцій, приурочених до важливих релігійно-національних

⁹⁷Пор. Владика Юліан Вороновський. / упор. Гарасимчук Т., 56.

⁹⁸Там само, 47.

⁹⁹Там само.

¹⁰⁰Бублик Т. Відродження УГКЦ крізь призму «Мітингової демократії» (1988 – 1989 рр.) // Історичне релігієзнавство серія 10. Львів 2014, 45.

подій, основною і дуже впливовою формою боротьби з тоталітарною системою. Такий підхід відкривав нові можливості не лише в мобілізації вірних, але й показував радянській владі відношення населення до її політики у релігійній сфері¹⁰¹.

Владика Юліян вважав, що відродження УГКЦ розпочалось «знаком з неба», а саме 26 жовтня 1987 року в день першої річниці катастрофи на Чорнобильській атомній електростанції, у селі Грушеві Дрогобицького району Богородиця явила свою присутність для дівчини Марії Кізін, вона побачила постать Діви Марії на балконі місцевого храму. В той час про цю подію вістка рознеслась по цілому СРСР і згодом почали відбуватись масові паломництва до цього місця¹⁰². Село Грушів – було відомим віддавна паломницьким центром, до нього протягом декількох століть з'їжджались прочани для щоб віддати належну хвалу Богородиці та її чудотворній іконі. Після приходу радянської влади церква Собору Пресвятої Богородиці в 1959 році була замкнена. І на балконі саме цієї церкви 26 квітня 1987 року дівчина Марія Кізін побачила силует жінки¹⁰³.

Влада розпочала свою ідеологічну боротьбу на сторінках львівських газет («Вільна Україна», «Львовская правда», «Ленінська молодь») та на дрогобицьких («Радянське слово»), звинувачуючи інспіраторів «чуда» у маніпуляції довірливістю «наївних громадян», фінансовому зловживанні, пропаганді «уніатства», антинауковості тощо. Однак це не зупинило людей і тоді місцеві чиновники просто закрили можливість доїхати до села, мотивуючи це «складною епідемічною та епізоотичною ситуацією в республіці по інфекційних захворюваннях сільськогосподарських тварин і птиці та з метою застереження завезення цих захворювань на територію району»¹⁰⁴.

¹⁰¹Пор. Бублик Т. *Відродження УГКЦ крізь призму «Мітингової демократії» (1988 – 1989 рр.)*, 45.

¹⁰²Пор. *Єпископ Юліян Вороновський. Нехай буде воля Твоя / упор. Бендик М.*, 39.

¹⁰³Пор. Бублик Т. *«Грушівське чудо» крізь призму радянської антирелігійної пропаганди (1987-1988 рр.)* // *Історичне релігієзнавство* серія 6. Львів 2014, 17.

¹⁰⁴Пор. Бублик Т. *«Грушівське чудо» крізь призму радянської антирелігійної пропаганди (1987-1988 рр.)*, 17

Подія набула великого розголосу особливо після репортажу на всесоюзному телебаченні. На різних дрогобицьких підприємствах працівників зобов'язували не їздити до с. Грушева, але все ж всупереч владі люди добирались навіть на дахах електропоїздів. Саме в тому і полягало подолання страху до тоталітарної системи¹⁰⁵.

У 1987 р. відбувся певний відхід від старих методів атеїстичної пропаганди, крім того, що з цього часу антирелігійна політика радянської влади стала об'єктом критики в московській пресі. Фактично важливий крок до легалізації розпочалася 4 серпня 1987 р. духовенство УГКЦ подало заяву, що виходить із підпілля. Це був лист до папи Івана Павла II, який написали греко-католицькі владика Павло (Василик) та Іван Семедій, і 24 греко-католицьких священиків¹⁰⁶.

«Ми, Єпископи, священники, монахи, монахині і вірні Католицької Церкви в Україні, що нижче підписалися, заявляємо, що, у зв'язку з перебудовою в СРСР і більш сприятливими умовами, що склалися, а також у зв'язку з ювілеєм 1000-ліття хрещення України, вважаємо за недоцільне продовжувати перебувати у підпіллі, а тому просимо Вашої Святості сприяти всіма можливими способами правній легалізації Української Католицької Церкви в СРСР. Однозначно звертаємося через Вашу Святість до уряду ССРСР з нашою заявою про вихід певної частини Української Католицької Церкви з підпілля¹⁰⁷».

Цю заяву вважали передчасною, оскільки вона могла викрити підпільні структури Церкви, спричинити чергові арешти, переслідування і не сприяти її офіційному визнанню. Але і те, що вказана заява поширювалась на території СРСР свідчило про те, що Церква вже не боролася підпільними методами, оскільки в нових політичних умовах вони фактично були неефективними. Адресатами цієї заяви були, окрім папи Івана Павла II, генеральний секретар ЦК КРПС М. Горбачов та Президія Верховної Ради УРСР¹⁰⁸.

¹⁰⁵Пор. *Єпископ Юліан Вороновський. Нехай буде воля Твоя* / упор. Бендик М., 39.

¹⁰⁶Бойко Р. *Особливості Греко-католицького підпілля в Україні напередодні легалізації УГКЦ* // *Історичне релігієзнавство* випуск 1. Львів 2009, 13-23.

¹⁰⁷*Заява духівництва катакомбної УГКЦ напередодні ювілею Тисячоліття Хрещення України – 4 серпня 1987 р.* / упор. Гайковський М. Львів 2006, 612-613.

¹⁰⁸Бойко Р. *Особливості Греко-католицького підпілля в Україні напередодні легалізації УГКЦ*, 13-23.

16 травня 1989 р. перед тим як мав відбутися з'їзд депутатів СРСР, до Москви приїхала делегація греко-католицького духовенства, в складі єпископів та священників. Духovenство мало передати звернення до голови Верховної Ради СРСР з вимогою легалізації УГКЦ в Україні¹⁰⁹. Владика Павло Василик згадує в одному з інтерв'ю про ці події:

У ті роки я склав делегацію до Москви. Підготовка тривала кілька місяців, бо єпископи боялись їхати. Однак, проте, єпископ Филимон Курчаба, єпископ Софрон Дмитерко і я вирішили поїхати, а також священники: Григорій Сімкайло, Ігор Возняк, і Тарас Сеньків це зробив. Ми пішли вимагати легалізації нашої Церкви від уряду Верховної Ради. Ми мали зустрітися з Михайлом Горбачовим, але він тоді був у Китаї. Ми наполягали на зустрічі з Лук'яновим, але нам відмовили. Потім я голодував у Парламенті на свій ризик, бо не знав, чи підтримають мене. На моє велике щастя, єпископи підтримали мене. Про священників не йшлося, бо вони все підтримували. Я турбувався про єпископів, тому що вони могли сказати: "Ми не хочемо". Але вони підтримали. Ми відразу ж написали заяву про голод у цій справі, про зустріч з представником Верховної Ради у справах Церкви. І ми отримали це засідання, але якраз на третій день. Ми голодували 3 дні фактично перед парламентом на Червоній площі, де нас знімали журналісти з усього світу¹¹⁰.

Було також проведено голодування священників та вірних в центрі Москви від весни до осені 1989 року, завдяки цьому тема про заборонену УГКЦ почала постійно обговорюватись у світових ЗМІ. Поруч з готелем «Москва» служився молебень, на якому були присутні більше 400 осіб. За цими подіями слідкували і інші депутати з різних республік, котрі приїхали на з'їзд до Москви¹¹¹.

Очевидно такі вимоги залишились би не почутими, але такому розголосу посприяла нова державна політика інформаційної гласності, яка була важливою складовою горбачовської «перебудови». ЗМІ почали все більше обговорювати актуальні політичні та економічні проблеми, теми релігійного та духовного життя перестали бути забороненими¹¹².

¹⁰⁹Жолоб А. До 30-ї річниці виходу УГКЦ з підпілля // Давній Галич davniyhalych.com.ua (2.11.2020).

¹¹⁰Василик П. Інтерв'ю від 1.01.1995 / інтерв'юер Купчик Л // АПЦ стор. 455. – А. 13.

¹¹¹Жолоб А. До 30-ї річниці виходу УГКЦ з підпілля // Давній Галич davniyhalych.com.ua (2.11.2020).

¹¹²Пор. *Список Юліан Вороновський. Нехай буде воля Твоя* / упор. Бендик М., 40.

Держава намагаючись тримати під контролем релігійне життя організувала масштабне святкування 1000-ліття Хрещення Русі, тим самим підкреслюючи православний і шовіністично московський характер цієї події (святкування відбувалося не у Києві, а у Москві). А в Україні на той час почались проводитись власні прилюдні святкування цієї події, почавши з села Грушева, де зібралось декілька тисяч вірних і у Зарваниці, де кількість перевищувала десятки тисяч вірян. При тому божественна Літургія була очолена владикою Павлов Василюком за архієрейським чином¹¹³.

Попри великий опір властей перші прилюдні богослужіння вдалось провести, що розвіяло радянський міф про відсутність вірних УГКЦ¹¹⁴. Тепер стало важко заперечити існування цілої Церкви, про потребу легалізації заговорили навіть на відомих радянсько-американських телемостах, підтримав легалізацію дуже відомий правозахисник академік Андрій Сахаров¹¹⁵.

Представники влади і надалі намагалися протидіяти, пропонуючи у розмовах нашим священикам створити радянську УГКЦ, без націоналістів з діаспори та без впливу Ватикану. Були і надалі погрози ув'язнення та адміністративні штрафи для священиків, які проводили прилюдні богослужіння. Чиновники почали віддавати храми на Галичині під використання РПЦ, тим самим очікуючи що УГКЦ не зможе успішно діяти через відсутність храмів¹¹⁶.

Святкування 1000-ліття Хрещення Русі продовжилось і 1989 року, воно набрало великого масштабу і проходило в більшості міст та сіл Галичини. Найбільш масового характеру богослужіння набрало, 17 вересня 1989 року у місті Львові, відбувся похід до тоді ще православного храму святого Юра. У

¹¹³Пор. Кагуй П. *Діяльність Української Греко — Католицької Церкви на теренах України у 1946–1990 роках* // Катакомбна церква. Львів 2009, 37.

¹¹⁴Пор. Дмитрух С. *Життя як подвиг для Христа*, 44-47.

¹¹⁵*Патріарх Мирослав-Іван Любачівський привітав академіка Андрія Сахарова та пані Єлену Боннер* // Патріархат patriyarkhat.org.ua (11.11.2020).

¹¹⁶Пор. *Список Юліан Вороновський. Нехай буде воля Твоя* / упор. Бендик М., 41.

цьому поході взяло участь близько 200 тисяч осіб, а також була присутня всіляка українська символіка, яку агенти КДБ навіть не намагались вилучити¹¹⁷.

Подія 17 вересня 1989 року продемонструвала, що відродження Церкви вже не можливо зупинити і тому чим більше влада буде зволікати, тим більше підігріватиме суспільну напругу.

У радянських журналах друкувалися статті на захист УГКЦ. Відправи перед закритими храмами та молитву мирян місцева влада у західноукраїнських областях вважала несанкціонованими мітингами. Ситуація загострювалася, влада відповідала негативно на всі прохання і пропозиції вірних УГКЦ¹¹⁸.

Великим знаком стало повернення до лона УГКЦ найбільшого у Львові храму Преображення Господнього на чолі з о. Ярославом Чухнієм у жовтні 1989 року¹¹⁹. Настає початок могутнього відродження нашої Церкви. Влада немовби не реагує на це. Проте коли у Львові 29 жовтня, у храмі Преображення Господнього, під час Божественної Літургії священник Ярослав Чухній згадав не Московського Патріарха, а Папу Римського, а після богослужіння прочитав заяву, що духовенство та миряни цього храму переходять під юрисдикцію Греко-Католицької Церкви, і погодив це рішення митрополит Стернюк, – влада не могла замовчувати цієї справи¹²⁰.

Митрофорний протоєрей Ярослав Чухній у своїх спогадах розповідає, що дуже часто запрошував владика Юліана прийти і послужити у греко-католицькому храмі Преображення ГНІХ, але єпископ чітко відповідав, що без дозволу митрополита публічно служити не можна, оскільки зарядження місцебюстителя – закон, який він порушувати не буде¹²¹.

Владика Юліан Вороновський дотримувався послуху митрополитові і свідомо не брав участі в масових заходах, оскільки і так велика кількість наших

117 *Похід за легалізацію УГКЦ. Частина 1* // «Живе телебачення» youtube.com (20.11.2020)

118 Пор. Дмитрух С. *Життя як подвиг для Христа*, 47.

119 Бойко Р. *Особливості Греко-католицького підпілля в Україні напередодні легалізації УГКЦ*, 21.

120 Пор. Дмитрух С. *Життя як подвиг для Христа*, 48.

121 Пор. *Владика Юліан Вороновський*. / упор. Гарасимчук Т., 59.

єпископів та священиків «засвітилися» на різних акціях¹²². У цьому була своя логіка, оскільки станом на кінець 1980-х рр. ніхто не міг передбачити розвитку подій в СРСР, а владика Володимир відзначався своєю обережністю у збереженні структур УГКЦ.

Напередодні зустрічі Михайла Горбачова з папою Іваном Павлом II 1 грудня 1989 року, несподівано для влади Західної України з Москви прийшов відповідний дозвіл щодо реєстрації греко-католицьких громад, тобто визнання легального статусу УГКЦ¹²³.

З благословення митрополита Стернюка владика Юліян вперше публічно співслужив архиєрейську Божественну Літургію у храмі Преображення Господнього у місті Львові, на Різдво Христове 1990 року. Саме з цього богослужіння розпочався новий етап у служінні владика Юліяна Вороновського¹²⁴.

Вихід греко-католиків з підпільних умов існування став «каменем спотикання» для РПЦ, оскільки ця Церква вважала Західну Україну своєю «канонічною територією» і запевняла світ, що унія припинила своє існування в 1946 році. Однією з їхньої реакцій було велике бажання очільників РПЦ побачити на власні очі єпископів підпільної Церкви¹²⁵. В середині січня відразу після Різдва Христового 1990 року, єпископи, зокрема і владика Юліян були запрошені до Москви на зустріч. Ця зустріч відбувалась за участю представників трьох делегацій РКЦ, УГКЦ та РПЦ. Результатом зустрічі було вирішено створити Чотиристоронню комісію у складі представників Римської, Російської, УГКЦ і РПЦ в Україні, щоб розподілити храми на Галичині між православними та греко-католиками¹²⁶.

Владика Юліян в одному з інтерв'ю для німецького видання прокоментував цілі Чотиристоронньої комісії, і зазначив що така подальша

¹²²Пор. *Єпископ Юліян Вороновський. Нехай буде воля Твоя* / упор. Бендик М., 44.

¹²³Там само.

¹²⁴Там само.

¹²⁵Там само, 45.

¹²⁶Там само.

праця комісії завдала б УГКЦ більшої шкоди аніж КДБ в часи репресій. Адже РПЦ після того як почала втрачати храми на заході України, намагалась утримати хоча б частину з них, прикриваючись комісією. Також почала використовувати проти нашої Церкви інформаційну війну, без наведень конкретних фактів греко-католики звинувачувались у вбивстві та катуванні православних. Саме тому наш єпископат вирішив оприлюднити «Заяву» від 17 березня 1990 року, де звинувачення РПЦ були названими безпідставними¹²⁷.

Наш єпископат звернувся до радянської держави з вимогою повного визнання як легальної Церкви з юридичним визнанням і поверненням всього майна. УГКЦ в цьому документі була представлена як помісна – єдина в Україні з перспективою на титул патріаршої Церкви. Владика Юліян як і весь єпископат підписалися під цією «Заявою», кожен під своїм титулом, зокрема єпископ Юліян під «єпископ Перемишльський», тим самим підкреслили розуміння єпископами території історичної митрополії Галицької, де актуально діє УГКЦ¹²⁸.

Єпископи УГКЦ стояли на своїй позиції і висунули наступні вимоги:

- повернути Собор Святого Юра у Львові зі всіма його забудуваннями до лона УГКЦ; а також всі інші катедральні собори, котрі належали Церкві до 1939 року;
- визнати недійсність та неважність так званого Львівського собору 8-10 березня 1946 року;
- повернути церкви, каплиці, єпископські резиденції, монастирі – чоловічі та жіночі, друкарні, школи, які належали УГКЦ до 1939 року, слід їй і;
- повернути духовні семінарії і Богословську Академію, які їй належали до 1939 року;
- відновити у правах Всі монаші чини, як і чоловічі так і жіночі;

¹²⁷Пор. Єпископ Юліян Вороновський. *Нехай буде воля Твоя* / упор. Бендик М., 47.

¹²⁸Галів М. *Ще у справі легалізації УКЦеркви та Чотиристоронньої Комісії*. Патріархат №235-236 (1990).

- реабілітувати всю єрархію, священиків, монахів, монахинь та вірних, які постраждали під час переслідувань від 1939 р. задля своєї приналежності та вірності УГКЦ¹²⁹.

Храми УГКЦ і надалі поверталися до лона Церкви не чекаючи відповіді на сформульовані вимоги у документі. Владика Юліян приступив також до цього процесу, а саме на Пасху 1990 року він відслужив Божественну Літургію біля храму у селі Зарваниця, також 7 липня того самого року біля храму Івана Хрестителя в Шевченківському гаю у м. Львові, а 19 серпня у вже поверненому катедральному соборі Святого Юра¹³⁰.

У цей час, дочекавшись виходу з підпілля, 3 червня 1990 року, при повній свідомості та, прийнявши Святе Причастя, помирає єрм. Юрій Макар, архимандрит монахів Студійського уставу¹³¹. Після його смерті архимандритом був обраний владика Юліян Вороновський¹³².

Патріарх Мирослав-Іван Любачівський скликає до Риму Синод єпископів УГКЦ з України та поселень, з перспективою повернення в Україну Глави греко-католицької Церкви. 25-27 червня 1990 року відбувався цей Синод, завданням якого було здійснити аналіз діяльності єрархів та духовенства ГКЦ, а також розробити план перебудови нашої Церкви в майбутньому¹³³. Прилетівши до Риму, владика Юліян мав змогу відвідати римські святині і особисто познайомитись з римським понтифіком Іваном Павлом II¹³⁴.

Постать владика Юліяна показує його приклад відданості та жертвності, для свого народу та Церкви. Він був прикладом єпископа, який патріотично підтримував українську ментальність і часто говорив про свій народ та його непросту долю. І підтримував свій народ як і фізично так і духовно, плекаючи єдність і ревність до своєї Церкви.

¹²⁹Франко П, *Репресоване Духовенство УГКЦ*, Львів 2008, 469.

¹³⁰Пор. *Єпископ Юліян Вороновський. Нехай буде воля Твоя* / упор. Бендик М., 47.

¹³¹Пор. Пишкович М. *Історія Свято-Успенської Унівської Лаври та студійського монашества*, 109.

¹³²Там само, 114.

¹³³Пор. Дмитрух С. *Життя як подвиг для Христа*, 57-64.

¹³⁴Там само.

РОЗДІЛ ІІІ

РОЛЬ ЄПИСКОПА ЮЛІЯНА ВОРОНОВСЬКОГО В РОЗБУДОВІ ЦЕРКОВНИХ СТРУКТУР УГКЦ

3.1. Ректор відновленої Львівської Духовної Семінарії Святого Духа

Впродовж 1970-х на початку 1980-х років на території Західної України не зважаючи на переслідування і арешти, діяла досить міцна підпільна церковна структура, яка включала в себе мережу домашніх церков та монастирів. Підпільна духовна семінарія була основним джерелом поповнення духовенства, у котрій вчили таких дисциплін: богослов'я, канонічного права, історії церкви та теології. Проводились навчання у заочній формі у приватних помешканнях¹³⁵.

12 квітня 2011 року, у часописі «Наш Собор» №3, під час інтерв'ю, у владики Юліяна запитали: «Що, за багато років єпископського служіння, принесло Вам найбільше радості?». Відповідь була досить цікавою: «Я був найщасливіший, коли мене призначили 1991 року ректором Львівської духовної семінарії. Це було тоді досить тяжко, бо не було приміщення. Перед тим, 1990 року, був ректором владика Филімон Курчаба, котрий захворів, і Блаженніший Мирослав-Іван Любачівський попросив мене його замінити»¹³⁶.

Митрофорний протоєрей Мирон Бендик (ректор Дрогобицької духовної семінарії) розповідає, що 7 січня 1990 року відбулися масові повернення релігійних громад РПЦ до УГКЦ, семінарії у Дрогобичі ще не існувало. Саме тому в екстремальному такому становищі було «легалізовано» групу молодих хлопців, яких навчали при храмі Пресвятої Трійці у Дрогобичі¹³⁷.

¹³⁵Пор. Кагуй П. *Діяльність Української Греко-Католицької Церкви на теренах України у 1946–1990 роках*, 35.

¹³⁶Пор. Вороновський Ю. *У людині треба бачити живого Бога // Наш Собор* 3 (2011) 11.

¹³⁷Пор. *Владика Юліян Вороновський*. / упор. Гарасимчук Т., 61.

Коли про цю групу дізнався митрополит Стернюк, то відправив владика Юліяна «для ознайомлення». Владика часто збирав студентів для співбесід, а згодом багатьох висвятив на дияконів та священників. Тому за сприянням єпископа, дрогобицька група семінаристів завершила «прискорений» курс у травні 1991 року¹³⁸.

Владика Юліян просить у о. Романа Мірчука допомогти йому з організацією прискішеного курсу для старших семінаристів, щоб якомога швидше їх вивчити, висвятити та послати на парафії, які ще без священників. Оскільки чимало православних парафій в той час переходили до лона УГКЦ і була велика потреба у священниках і чекати кілька років, поки семінарія підготує семінаристів, не було можливості. Тоді о. Роман погодився допомогти у реалізації цього плану, і вони разом з єпископом Юліяном поїхали на вул. Варшавську, де на них очікували 80-90 семінаристів, кандидатів на курси¹³⁹.

У 1989 році було організовано курси для підготовки нових священників, такі курси переважно велися у Дрогобичі та у Львові у храмі Преображення, а також в училищі на вул. Варшавській. Заняття проводилися таємно, несистематично, часто відкладались або зривались¹⁴⁰.

Ще на початку відродження Львівської Семінарії, постала проблема через брак викладачів. Тому Блаженніший Мирослав-Іван Любачівський відправив звернення для владик з діаспори, щоб ті окрім допомоги матеріальної, постарались відправити в Україну священників, котрі були б кваліфіковані і мали працездатний вік¹⁴¹.

Єпископ Стемфордської єпархії Василь Лостен рекомендував Мирославу-Івану Любачівському на допомогу у формуванні семінарії Святого Духа двох своїх священників: Івана Терлецького та Олександра Кенеза. Перший став проректором з навчальної роботи, а другий – проректором з виховної роботи.

¹³⁸ *Передісторія* // Дрогобицька Духовна Семінарія dds.edu.ua (2.10.2020).

¹³⁹ Пор. Владика Юліян Вороновський. / упор. Гарасимчук Т., 73.

¹⁴⁰ Пристай М. *Львівська греко-католицька духовна семінарія в Рудно 1990-2006*. Львів-Рудно 2006. 7.

¹⁴¹ Кенез К. *Австралійська єпархія зафундувала друкарню для Львівської семінарії в Рудному* // Патріархат №271 (1993), 7.

Впродовж кількох місяців тривав пошук необхідних засобів та навчальних посібників для семінарії¹⁴².

27-30 серпня 1990 року відбулися перші офіційні іспити для вступу у Духовну семінарію, іспити проводилися в училищі на вул. Варшавській і було прийнято 296 осіб. Ректором семінарії було назначено єпископа Филимона Курчабу. В швидкому часі було укладено правила для семінаристів на основі правил Колегії св. Софії у Римі та рішень II Ватиканського собору¹⁴³.

Через стан свого здоров'я, владика Филимон Курчаба не міг більше виконувати обов'язки ректора семінарії. Тому Блаженніший Мирослав Іван, у травні 1991 року, доручив очолити Львівську духовну семінарію владіці Юліяну, котрий позитивно проявив себе співпрацею з групою дрогобицьких студентів і висвятив понад 35 випускників. Владика смиренно прийняв нове доручення та приступив до праці¹⁴⁴.

Отець Роман Мірчук, згадує про свою зустріч з владикою Юліяном. Священик пригадує, як єпископ цікавився життям нашої Церкви в Америці, а згодом почав розмову про Львівську духовну семінарію. Міська рада не хотіла повернути приміщення колишньої семінарії, хіба за умови, Церква придбає приміщення для географічного факультету Львівського університету. Отець також згадує, що обласна рада готова була дати в оренду приміщення колишнього піонерського табору у смт. Рудно¹⁴⁵.

Дехто з представників львівської інтелігенції відмовляли владіку Юліяна від цього табору, оскільки побутувала чутка, що там нібито знищений ґрунт та радіація, котрі будуть негативно впливати на здоров'я семінаристів¹⁴⁶. Відвідавши територію нової семінарії владика роздумував щодо позитивної і негативної сторін цього місця. Вкінці сказав: «Яка ж тут може бути занечищена

¹⁴²Пор. *Владика Юліан Вороновський*. / упор. Гарасимчук Т., 76.

¹⁴³Пор. Пристай М. *Львівська греко-католицька духовна семінарія в Рудно 1990-2006*, 10-11.

¹⁴⁴Пор. Дмитрух С. *Життя як подвиг для Христа*, 64-67.

¹⁴⁵Пор. *Владика Юліан Вороновський*. / упор. Гарасимчук Т., 71.

¹⁴⁶Там само.

земля, коли всяка «сов'єтська еліта» сюди присилала своїх дітей на відпочинок?». І на цьому справа щодо приміщення вирішилась¹⁴⁷.

Після повернення патріарха Мирослава-Івана Любачівського, його радники мали план побудови семінарії «з нуля» у Брюховичах, позаяк пансіонат у Рудно був аварійним і потребував ґрунтового ремонту. Проте Церква потребувала священиків, і це було невідкладним завданням¹⁴⁸.

В житті УГКЦ настав історичний день 7 листопада 1991 року — офіційне відкриття Львівської Духовної Семінарії Святого Духа у селі Рудно. Як наголосив віце-ректор о. Олександр Кенез, – це відкриття є юридичне і канонічне¹⁴⁹. Архиєрейську Божественну Літургію очолив патріарх Мирослав-Іван Любачівський, у співслужінні: митрополита Володимира Стернюка, владика Филимона Курчаби, владика Івана Маргітича із Закарпаття, владика-ректора Юліяна Вороновського, віце-ректора о. Олександра Кенеза, проректора о. протоєрея Івана Терлецького, викладачів семінарії о. д-ра Михайла Пришляка, о. Василя Сапеляка, о. Василя Михайлюка, о. Миколая Пристая, деканів та парохів Львівської архиєпархії¹⁵⁰.

Напередодні відкриття до семінарії завітав архієпископ Йосип Шифлер. Ректор семінарії Владика Юліян Вороновський у співслужінні з німецьким владикою відслужив Молебень до Матері Божої у присутності великої кількості семінаристів¹⁵¹. Владика Йосип звернувся з привітальним словом до студентів, пригадуючи, як він приїздив до Львова у рік святкування 1000-ліття хрещення Руси-України. Тоді представники РПЦ переконували його, що «Українська Греко-Католицька Церква не існує». При тому представники правоохоронних органів вилучили в нього багато духовної літератури, яка була призначена для українців-католиків¹⁵².

¹⁴⁷Пор. Владика Юліян Вороновський. / упор. Гарасимчук Т., 72.

¹⁴⁸Пор. Єпископ Юліян Вороновський. *Нехай буде воля Твоя* / упор. Бендик М., 49.

¹⁴⁹Пор. Хоркавий З. *Відкриття Львівської Духовної Семінарії Святого Духа у Рудному* // Патріархат №254 (1992).

¹⁵⁰Там само.

¹⁵¹Там само.

¹⁵²Там само.

Ректор владика Юліян подарував архієпископу Йосипу Шифлеру хрест з престолу семінарійної каплиці. Вручаючи дарунок, Владика Юліян подякував архієпископу Йосипу за ту велику допомогу, яку на протязі року одержала наша Церква і зокрема семінарія з Німеччини¹⁵³.

Ректорат семінарії приклав багато зусиль до цієї урочистості, адже декілька тижнів перед тим в приміщеннях, де зараз знаходиться семінарія, на літніх вакаціях відпочивали діти. Семінаристи власними руками виготовили іконостас, провели ремонт приміщення, виготовили фотостенди, а також випустили нове число газети «Митар». Зробили дубовий хрест, який після посвячення патріархом, був встановлений перед корпусами семінарії¹⁵⁴.

Проте і тут на єпископа-ректора чекали нові випробування та утиски. Як виявилось, піонерський табір «Гренада» належав керівникам цукрового заводу, кожен з яких мав свій «пай». Львівська обласна влада зобов'язала керівництво семінарії покинути приміщення, а щоб пришвидшити «вигнання» студентів, взимку 1992 року відключили опалення, електрику та водопостачання¹⁵⁵.

Як пригадує митрофорний протоєрей Тарас Гарасимчук, котрий формувався в той період життя семінарії, що через холод та «спартанські умови» студенти почали хворіти. Зібравши вихованців, ректор повідомив їх про те, що кожен, хто має бажання, може покинути навчання, але потім більше не повертатися. Проте жоден зі студентів не покинув стін семінарії, позаяк їх гуртувало те, що, разом з ними, в цих жахливих умовах жили священники і владика, котрі також мерзли та недоїдали¹⁵⁶.

Але в той час були і жертводавці котрі потурбувалися про побут семінарії: військові подарували дві польові кухні, на яких страви варили самі студенти; згодом допоміг професор медінституту, Павло Скочій, котрий запобіг перевірці із санепідемстанції, яка мала намір закрити семінарію. Однак владика не

¹⁵³Пор. Хоркавий З. *Відкриття Львівської Духовної Семінарії Святого Духа у Рудному* // Патріархат №254 (1992).

¹⁵⁴Там само.

¹⁵⁵Пор. *Єпископ Юліян Вороновський. Нехай буде воля Твоя* / упор. Бендик М., 49.

¹⁵⁶Пор. *Владика Юліян Вороновський*. / упор. Гарасимчук Т., 113.

втрачав надії, молився та просив молитися в тому наміренні своїх підопічних. Разом зі священниками Іваном Терлецьким та Олександром Кенезом, владика Юліян майже щодня мав візити до різних керівників та просив їх відмовитися від своїх «паїв». І сталося диво – всі «пайовики» відмовилися від своїх часток, а Церква офіційно перебрала керівництво над табором¹⁵⁷.

Приміщення семінарії було в аварійному стані, проте владика Юліян звернувся до керівника кочегарні, де колись працював, і той знайшов не вживаний досі котел. Студенти його почистили і встановили. Комин для котельні зварили на військовому деревообробному комбінаті. Так семінарія запустила власну котельню, а студенти за один день перекрили дах. Владика радів тим, як просувалася робота, а головне – мав з ким працювати. Єпископ пригадує: «Я любив бути з молодими, щоби щось зробити для Церкви. Одного разу святив 19 священників. Це незабутній момент мого життя, адже священник – це служитель Святих Таїнств, який веде людину до спасіння. Перш за все священник мусить бути людиною. Людьми ми є тоді, коли відповідаємо любов'ю на зневагу і ворожість, і в іншій особі бачимо передусім людину, бачимо в ній Ісуса Христа. У кожній людині треба бачити живого Бога»¹⁵⁸.

В особливу чергу владика Юліян був не байдужий до сходу та півдня України. Він дуже часто благословляв семінаристів на місійні поїздки поза межами Галичини. Також намагався дістати кошти для необхідної кількості літератури, цікавився станом парафій або греко-католицьких спільнот, які утворились на теренах Кримського півострова. Скеровуючи туди семінаристів, намагався відправити когось з нововисвячених священників, зокрема завжди нагадував про обов'язок любові і терпіння до братів і сестер, які можливо не завжди знаються на тонкощах віри¹⁵⁹.

31 березня 1991 року до Львова повертається до свого осідку Глава УГКЦ Мирослав-Іван Любачівський, владика Юліян був одним з тих хто зустрічав

¹⁵⁷Пор. *Єпископ Юліян Вороновський. Нехай буде воля Твоя* / упор. Бендик М., 51.

¹⁵⁸Пор. Вороновський Ю. *У людині треба бачити живого Бога* // Наш Собор 3 (2011), 11.

¹⁵⁹Пор. *Владика Юліян Вороновський*. / упор. Гарасимчук Т., 142.

блаженнішого і далі супроводжував його в його пастирській поїздці по Західній Україні¹⁶⁰.

Допомагав патріархові владика Юліян і під час ознайомчої поїздки до столиці України. Патріарх Любачівський планував побудувати для потреб церкви патріарший собор у Києві, а тому звернувся до місцевих властей з проханням виділити земельну ділянку. Владика Юліян сам особисто брав участь у посвяченні наріжного каменю для собору¹⁶¹.

11-15 серпня владика Юліян, виступив з промовою на Люблінському конгресі теологів Європи, надзвичайно промовистими були слова про дар єдності з Католицькою церквою для нас православних християн, котрі називаємо себе греко-католиками.

Політичний тоталітаризм з Католицькою Церквою в Україні означав повну ліквідацію як матеріальних структур, так і духовного виміру Церкви. Це була найбільша спроба знищити східну церкву візантійської традиції, яка була в єдності з Римом. Дар єдності приніс нам, українцям, дар хрещення у 988 році, час, коли Церква дихала ще двома легенями. Унія з Римом у 1596 було продовженням специфіки українського християнства, що лежало між Константинополем та Римом, тоді в околицях Москви, шукаючи власну ідентичність та захищаючи свою єдність з Римом з них митрополит Львівський, патріарх Йосип Сліпий, не помер у таборі після 18 років ув'язнення в Сибіру, його депортували до Італії та оселили в Римі, як тільки комуністи ув'язнили та депортували до Сибіру близько 1400 отців та 800 монахів, 120 000 вірних Західної України повинні були заплатити за віру кажучи, церква відплатила депортацією до Сибіру. Більшість ув'язнених та депортованих так і не повернулись на батьківщину¹⁶².

На тому ж самому конгресі владика розповів про сенс страждань на прикладі нашої підпільної церкви:

Ми зазнали великих страждань, але найбільшим болем було усвідомлення того, що комуністи використовували в цій справі православних братів, таких як і ми. Російська православна церква стала значною мірою виконавцем і інструментом тоталітарної системи. Існує велика проблема, особливо сьогодні, коли ми повертаємося до нормального життя після 45 років. Суть цієї проблеми полягає в тому, що тоталітаризм хотів посіяти в наших думках і серцях ненависть до того, що не зміг роз'єднати нас стіною ненависті. Це була демонічна вдосконалення комунізму. Але цей досвід страждань очистив віру в Христа, як нашу, так і в наших братів-росіян. Він відчуває,

¹⁶⁰Пор. *Єпископ Юліян Вороновський. Нехай буде воля Твоя / упор. Бендик М., 52.*

¹⁶¹Пор. *Єпископ Юліян Вороновський. Нехай буде воля Твоя / упор. Бендик М., 54.*

¹⁶²Woronowski J. *Przezwyżyć fasadowość ekumenizmu // WIĘŻ, Warszawa 1991, 184-185.*

що нашими переслідувачами є Церква, але вона існує в тоталітаризмі сотні років. Серед іншого, плодом цього стало використання російського православ'я в боротьбі з нами¹⁶³.

Підсумувавши свою промову владика наголосив, що досвід тоталітаризму для нас греко-католиків, є нічим не іншим як брати участь у стражданнях розп'ятого Христа:

Таємниця страждань розп'ятого Бога Христа - загальний досвід тоталітаризму. Зараз, коли ми вийшли з підпілля, нас навчили мріяти, і ми відновили майже 300 церков, семінарію заповнили сотні священнослужителів, а нашу спільноту, що налічує понад п'ять мільйонів, обслуговує понад 1200 священників та 800 чоловіків і жінок, які служать духовно Богу, ми все ще бачимо наслідки тоталітаризму: нас і тих, хто нещодавно окупував наші храми. Папа, звертаючись до нас з нагоди тисячоліття хрещення Русі, добре висловив промову про те, хто ми є і що ми пережили. Папа сказав, що ти православний у пороці, а католик в любові. Я хотів би запропонувати цю ідею як тему для молоді та як програму майбутніх конгресів¹⁶⁴.

Єпископ Юліян 24 серпня 1991 року, разом зі своїм українським народом стояв у «живому ланцюгу» єднання, який тягнувся від м. Ужгорода до м. Києва. Владика був глибоко патріотичною особою і твердо відстоював свою громадську позицію¹⁶⁵.

«Я готовий терпіти, лише б моєму народові було добре», – такі слова преосвященний Юліян були девізом у його житті. Він прожив нелегке життя – під трьома різними чужими політичними режимами: польським, німецьким та більшовицьким, і лише в останній третині виділених йому Господом років втішався даром, який Господь послав народу, який він так любив, – незалежною Україною. Владика Юліян щиро вболівав за долю українського народу¹⁶⁶ та дотримувався правила, яке залишив нам Митрополит Андрей Шептицький: «Це найкращий спосіб, якщо спричинитися до душпастирської

¹⁶³Woronowski J. *Przezwyjężyć fasadowość ekumenizmu*, 184-185.

¹⁶⁴Там само.

¹⁶⁵Пор. *Єпископ Юліян Вороновський. Нехай буде воля Твоя* / упор. Бендик М., 54.

¹⁶⁶Приріз Я. *Слово владика Ярослава в II-гу річницю смерті владика Юліана (Воронівського)* // Самбірсько-Дрогобицька Єпархія sde.org.ua (2.04.2020).

праці в Церкві і цим ділом виконаєте християнську любов до ближнього та покажете найкращу і найбільшу любов до свого народу»¹⁶⁷.

У семінарійному середовищі були спроби від українського СБУ вербувати інформаторів. І тоді владика зобов'язав семінарійну спільноту відразу доповідати про спроби вербування, а вразі виявлення згоди на співпрацю з органами СБУ, буде негайне виключення з семінарії¹⁶⁸.

У 1994 році з'явилась ініціатива від д-р Михайла Димида про заснування вищого навчального богословського закладу. Вже 1 вересня цього ж року розпочався навчальний рік у стінах Львівської Богословської академії. З промовою виступив ректор Духовної семінарії владика Юліян Вороновський, єпископ Юліян Гбур, д-р Борис Гудзяк. В цей самий день офіційно вступив на посаду нового ректора Духовної Семінарії в Рудно о. Степан Меньок ЧНІ¹⁶⁹.

«Постать Владика Юліяна – це постать, обличчя Доброго Батька», – так про свого ректора висловився Блаженніший Святослав, який тоді був студентом Львівської духовної семінарії. Глава УГКЦ розповів, як, будучи семінаристом, вони, на чолі з ректором семінарії, владикою Юліяном, подорожували у Францію. Коли прибули на кордон, виявилось, що у паспорті одного із студентів була якась неточність. І коли прикордонник категорично сказав, що не зможе перетнути з усіма кордон, владика підійшов, обійняв його і сказав: «Дитинко, не переживай, все буде добре». Прикордонник побачив, що Владиці дуже «розходиться» в тому одному студентові, і пропустив його. Цим студентом був Блаженніший Святослав¹⁷⁰.

Можна твердо зазначити, що владика Юліян був серцем семінарії, він активно вів своїх підопічних керуючись своїми лідерськими якостями. І непорушно стояв на обороні своїх студентів, за сприянням владика вдалось

¹⁶⁷Шептицький А. *Пастирські послання 1918-1939* // Документ № 58. 9 квітня 1937. Т II. Львів 2009, 361-362.

¹⁶⁸Пор. *Єпископ Юліян Вороновський. Нехай буде воля Твоя* / упор. Бендик М., 54.

¹⁶⁹Пристай М, *Львівська Греко-католицька духовна семінарія в Рудно 1990-2006*, 23.

¹⁷⁰*Собор Святотроїцький. Вісник парафії Пресвятої Трійці м. Дрогобича*. Спеціальний випуск. Дрогобич 1 березня 2013, 2.

відновити повністю формаційний процес у семінарії і залагодити всі потреби, які виникали.

3.2. Єпископ-ординарій Самбірсько-Дрогобицької єпархії

УГКЦ, вийшовши з підпільних умов існування, в Україні офіційно складалася з двох єпархій – Львівської архієпархії та Івано-Франківської єпархії. У Львові за даними шематизму за 1991 рік перебували такі архиєреї: Предстоятель Церкви Мирослав-Іван Любачівський; Володимир Стернюк – місцебюститель Верховного Архієпископа; Филимон Курчаба – єпископ-помічник Львівської Архієпархії від 16 січня 1991 року; Юліян Вороновський – також номінований як єпископ-помічник Львівської Архієпархії від 16 січня 1991 року¹⁷¹.

1992 року відбувається перший Синод єпископів УГКЦ з України та поселень на території України. Однією з головних цілей цього Синоду було канонічне унормування становища Церкви в Україні, а також утворення єпархій. До ліквідації 1946 року Галицька митрополія складалася із Львівської, Івано-Франківської і Перемиської єпархій, проте частина Перемиської єпархії опинилася за межами України. Тоді Синод на її українській території утворив нову Самбірсько-Дрогобицьку єпархію¹⁷², призначивши її першим єпископом єр. Теодора Майковича¹⁷³.

Однак єр. Теодор зрікається уряду, і Глава Церкви просить владика Юліяна Вороновського прийняти провід Самбірсько-Дрогобицької єпархії. Із 1993 року владика стає адміністратором новоствореної єпархії, поєднуючи нове служіння та ректорство семінарії¹⁷⁴.

Для владика особливим було служіння як ректора Львівської семінарії, а однією з мрій було служіння на східних теренах нашої держави. Проте смиренно прислуховується до нового скерування і у четверту Неділю Великого

¹⁷¹Шематизм Львівської Архієпархії (1991). Львів 1991, 25-26.

¹⁷²«Рішення і постанови Синодів Єпископів Української Греко-Католицької Церкви 1989–1997 років», Благовісник Верховного Архієпископа Української Греко-Католицької Церкви. Львів 1998, 15–22.

¹⁷³Пор. Єпископ Юліян Вороновський. *Нехай буде воля Твоя* / упор. Бендик М., 56.

¹⁷⁴Там само.

посту, 17 квітня 1994 року, відбулася інтронізація Кир Юліана на першого єпископа Самбірсько-Дрогобицької єпархії, яку здійснив патріарх Мирослав-Іван у присутності Апостольського Нунція в Україні, єпископів УГКЦ, більше сотні священиків, десятків монахів та монахинь, понад 20 тисяч вірних мирян¹⁷⁵.

Під час урочистого богослужіння, Глава УГКЦ звернувся до новопоставленого ординарія з проханням достойно виконувати свої обов'язки, а до мирян та духовенства, щоб ті виявляли належний послух своєму архипастиреві¹⁷⁶.

«Покірно хочу схилити голову перед волею Всевишнього. І прошу одне: щоб Господь Бог дав ласку сповнити те, що від мене вимагає, а саме – бути слугою для всіх»¹⁷⁷, – такі слова владика-ординарій промовив після урочистого богослужіння в день своєї інтронізації. Хоча і владика став законним ординарієм Самбірсько-Дрогобицької єпархії, але він ще декілька місяців виконував обов'язки ректора Львівської семінарії в Рудно¹⁷⁸.

Після інтронізації, єпископ почав працювати над становленням та розбудовою нової єпархії, адже її проблеми були ідентичними, як по і всіх єпархіях УГКЦ в Україні: потреба в священиках, побудова нових храмів, потреба приміщень для єпархіального управління та житла для єпископа і його співпрацівників, налагодження ділових відносин з владою, освітою, лікарнями, в'язницями, збройними силами тощо¹⁷⁹. «Так сталося, коли ми приїхали в новостворену Самбірсько-Дрогобицьку єпархію, не було достатньо житла, то Владика жив в одній квартирі з моєю сім'єю. Двоє маленьких дітей, третє народжується – молода священича сім'я. Проте єпископ ніколи не був для нас тягарем, і ми для нього також. Він завжди жартував: «не переживайте, я лягаю

¹⁷⁵Інтронізація Юліана Вороновського // «Живе телебачення» youtube.com (1.11.2020).

¹⁷⁶Там само.

¹⁷⁷Там само.

¹⁷⁸Пристаї М. *Львівська Греко-католицька духовна семінарія в Рудно 1990-2006*, 22.

¹⁷⁹Пор. *Єпископ Юліан Вороновський. Нехай буде воля Твоя* / упор. Бендик М., 57.

спати, коли Ви ще не спите, і швидко встаю, коли Ви ще спите»», – згадує єр. Тарас Гарасимчук, який на той час був канцлером новоствореної єпархії¹⁸⁰.

Владика служив Божественну літургію щоденно і він ніяк не міг зрозуміти священика який не приносить Євхаристійної жертви кожного дня. Кожного разу як була нагода намагався відвідувати парафії з своїм пастирським візитом¹⁸¹.

У своїй доповіді на I сесії Собору Самбірсько-Дрогобицької єпархії «Ідентичність священика», преосвященний Юліян зазначає, що наслідком відходу священства від молитви у ХХ ст. стала криза ідентичності священства і різкий спад покликань у Вселенській Церкві¹⁸². Тому Владика наголошує, що в умовах свободи, саме молитовне священство повинно бути живильним середовищем плекання нових покликань і сприяння піднесення духовності народу¹⁸³. Єпарх вважав доцільним звернути увагу на роль молитви у житті і діяльності священика, з огляду на його покликання та гідність, бо висоту священичого покликання важко собі уявити.

З спогадів о. Тараса Гарасимчука можна почути, що владика не був добрим адміністратором, тому радо ділився цим служінням зі своїми помічниками. І згодом, коли єпархіальні структури були сформовані владика через різні фінансові організації намагався допомогти громадам у будівництві церков та парафіяльних центрів¹⁸⁴.

На початку літа 1994 року відбулися збори священиків Сколівського деканату УГКЦ. На зустріч був також запрошений і владика-ординарій, який цікавився ситуацією в Сколівському районі щодо міжконфесійних відносин та освоєння церковних храмів. Василь Романів – представник Президента України у Сколівському районі, у своїй доповіді наголосив, що є певні труднощі в окремих сільських громадах. Проблеми полягали в тому, що у певних громадах

¹⁸⁰ Собор Святотроїцький. Вісник парафії Пресвятої Трійці м. Дрогобича, 7.

¹⁸¹ Пор. Владика Юліян Вороновський. / упор. Гарасимчук Т., 125-126.

¹⁸² Пор. Вороновський В. *Ідентичність священика*. Трускавець 6-13 серпня 2000. ч. 2, 45.

¹⁸³ Там само, 46.

¹⁸⁴ Пор. Владика Юліян Вороновський. / упор. Гарасимчук Т., 125-126.

є лише один храм, а парафіяни розділились на дві групи: одні визнають конфесію УГКЦ, а інші – УПЦ та УАПЦ. Проте 70% релігійних громад вже визначились на користь УГКЦ, причиною були саме священники, котрі разом з лідерами церковних громад, які досі належали до УАПЦ чи УПЦ КП продовжували ідеологічну обробку громадян України в дусі не прийняття ідеї незалежності та суверенності нашої держави¹⁸⁵.

Вихід із цього становища, треба було шукати справедливим демократичним способом. Були саме розглянуті два варіанти розвитку цих подій:

- 1) Провести в громаді таємне голосування і яка конфесія кількісно перемає, до неї і зачислиться група яка прогнала.
- 2) Якщо різниця в кількості голосів між двома конфесіями, греко-католиками та православними, невелика, то потрібно укласти і погодити в місцевій раді графік почергового богослужіння¹⁸⁶.

Також якщо б котрась із конфесій захотіла побудувати власний храм, то влада зобов'язувалась би сприяти у виділенні земельної ділянки та наданні матеріальної та фінансової допомоги.

Владика Юліян уважно вислухавши відповідну доповідь, звернувся з певним висновком, що через недостатню політичну свідомість, наші люди чинять велику помилку, розпалюючи міжконфесійні конфлікти. Він попросив священників деканату розповісти своїм парафіянам, що церковні храми майже 100% в районі у свій час були побудовані релігійними громадами УГКЦ і справедливо повинні після московського поневолення стати власністю греко-католицьких громад¹⁸⁷.

4 листопада 1999 року президент України Леонід Кучма нагородив владика Юліяна почесним орденом 3-тього ступеня «за заслуги» перед українським народом в багаторічній і плідній церковній діяльності, а також

¹⁸⁵Пор. Василь (Романів). *Спомин про владика Юліяна Вороновського: «Простішого не зустрічав...»* // Архів храму Пресвятої Тройці. Дрогобич, док. № 0076 (2020).

¹⁸⁶Там само.

¹⁸⁷Там само.

вагомий внесок в утверджені в суспільстві засадничих християнських моралей¹⁸⁸.

Владика Юліян, вже коли облаштувався у місті Дрогобичі почав особисто знайомитися з єпархіальними священиками. Адже їхнє середовище складалося з трьох груп:

- «підпільники»;
- ті, котрі перейшли з православ'я;
- а також ті, котрі були недавно висвячені¹⁸⁹.

Така «картина» схилила владика до думки про створення власної єпархіальної Духовної семінарії¹⁹⁰. Згодом цей задум він втілював у життя. Для зміцнення братерських стосунків між духовенством з 1994 року, владика Юліян започатковує щорічні спільні вправи, які мали літургійну, інтелектуальну і пастирську складову. Для сприяння інтелектуальному зросту священників з 2000 року почали проводитися щорічні курси післясемінарійної підготовки¹⁹¹.

Місцем зустрічі став колишній готель у м. Трускавці, який місцева влада виділила для новоствореної єпархії. За сприянням різних добродійних організацій, особливо Німеччини і США: «Церква в потребі», «Реновабіс», приміщення під єпархіальне управління було остаточно відремонтоване та здане до стану експлуатації. У цій будівлі розмістилися: конференц-зал, зал для нарад, приймальня єпископа, каплиця, різні управлінські структури, єпархіальний музей, готельні номери, трапезна, житло для окремих священиків та єпископа, редакція єпархіальної газети «Жива вода» та крамниця¹⁹².

Відвідуючи свою єпархію, єпископ цікавився молодіжними об'єднаннями, новим будівництвом церков. Кир Юліян Вороновський, керуючись каноном 280

¹⁸⁸Балко М, *Владика Юліян Вороновський*. 2019 // Секретаріат Синоду Єпископів УГКЦ synod.ugcc.ua (8.11.2020).

¹⁸⁹Пор. *Єпископ Юліян Вороновський. Нехай буде воля Твоя* / упор. Бендик М., 59.

¹⁹⁰Там само.

¹⁹¹Там само, 60.

¹⁹²Там само, 61.

ККСЦ¹⁹³ та рішенням пресвітерської ради від 13 вересня 2002 року, проголосив декрет про утворення в Самборі канонічної парафії Покрова Пресвятої Богородиці¹⁹⁴.

Владика Юліян ніколи не думав про особисте забезпечення та розкоші, на першому місці у єпископа завжди була єпархія та її потреби. Він вважав, що це не є необхідною потребою, адже є набагато більші і складніші церковні справи, на які потрібно витратити кошти. «Владика був монахом, насправді монахом. І якби йому [владиці Юліянові] сказали, що немає інших штанів, тільки одні, то він би ходив в одних і ніколи не сказав, що йому потрібні нові... Єпископ мав одні ризи червоні, одні жовті, одні білі – і крапка. Владика ніколи не дбав про їх більшу кількість», – ділиться спогадами про ординарія єр. Тарас Гарасимчук¹⁹⁵. Єпископ був дуже скромним і тієї скромності вчив усіх навколо своїм прикладом.

Дуже часто у своїх пастирських проповідях єпископ наголошував на вихованні дітей. Велику відповідальність за виховання владика Юліян покладає на вчителів та катехитів при парохіях, звертаючись до них такими словами: «Трагедія виховання і освіти настає саме тоді, коли зводимо Істину виключно до природно-логічного пізнання, замикаючи екзистенційні обрії молодих людей звичайним небосхилом»¹⁹⁶. Єпископ вважав, що не можна схвалювати тенденції сучасної школи, які скеровані виключно на прагнення виховання дітей та молоді із занедбуванням справжніх життєвих вартостей, а саме – релігійних та моральних¹⁹⁷.

Великим досягненням Владики стали зведені з його благословення єпархіальна Духовна Семінарія (1996) та Катехитичний інститут (1994),

¹⁹³Парафія, як правило, повинна бути територіальною, отже, має охоплювати всіх вірних певної території, якщо ж за рішенням єпархіального Єпископа і за порадою пресвітерської ради це доцільно, то слід утворювати особові парафії з огляду на національність, мову, приналежність вірних до іншої Церкви свого права або навіть на якійсь іншій визначеній zasadі. *Кодекс Канонів Східних Церков* / перек. Рим 1993, 181.

¹⁹⁴Пор. *Владика Юліян Вороновський*. / упор. Гарасимчук Т., 158.

¹⁹⁵Пор. *Собор святотроїцький. Вісник парафії Пресвятої Трійці м. Дрогобича. Спеціальний випуск* / упор. Гарасимчук Т., 7.

¹⁹⁶*Звернення Єпископа Самбірсько-Дрогобицького до вчителів з нагоди Ювілейного року. Дрогобич 28 жовтня 2000 // Церковний календар СДЄ УГКЦ (2002), 93-95.*

¹⁹⁷Там само.

побудова нових каплиць і церков¹⁹⁸. 1998 року Владика благословляє відкриття Дяківсько-регентського факультету для підготовки церковних дяків і регентів церковних хорів. Упродовж 1990-х років єпископ освятив 141 храм, окрім цього закладено 29 наріжних каменів під будівництво святинь та висвячено 150 священиків, розпочато видавництво щорічного літургійного календаря¹⁹⁹.

6 серпня 1999 року владика Юліана Вороновського було запрошено на відкриття меморіалу Українським Січовим Стрільцям на горі Маківка. Важливо також сказати що на таке дійство приїхали люди з усіх регіонів України. Також було запрошено і єпископа Феодосія Пецину УПЦ КП, владика наголосив що така ідея запросити представників двох конфесій є досить справедлива і повинна стати важливим кроком у порозумінні та примиренні між конфесіями²⁰⁰.

На початку XXI століття для всього українського народу найбільш духовно і національно значущими стали дві події: візит в Україну вселенського Архiereя Івана Павла II Папи Римського 2001 року і мирна Помаранчева революція 2004 року. У цих подіях найактивнішу участь брали, і єпископ Юліан, і вірні очолюваної ним Самбірсько-Дрогобицької єпархії²⁰¹.

Пастирський візит папи Івана Павла II в Україну мав потужний вплив на Самбірсько-Дрогобицьку єпархію. Вперше в історії Церкви до лику блаженних були причислені дрогобиччани – єромонахи ЧСВВ: Северіян Бараник, Яким Сеньківський і Віталій Байрак, замордовані більшовиками в Дрогобицькій в'язниці під час II Світової війни. Дрогобицькі новомученики, як і Пресвята Богородиця Грушівська, стали небесними заступниками єпархії, на їхню честь було названо Дрогобицьку духовну семінарію²⁰².

3 грудня 2010 року владика Юліан, декретом №2010/931 встановив 3-тє грудня (з можливим перенесення на найближчу неділю) Днем Самбірської

¹⁹⁸Пор. Мартинюк Т. *Слово на похороні владика Юліана в Уневі* // Самбірсько-Дрогобицька Єпархія sde.org.ua (14.11.2020).

¹⁹⁹Пор. *Єпископ Юліан Вороновський. Нехай буде воля Твоя* / упор. Бендик М., 61-62.

²⁰⁰Пор. *Владика Юліан Вороновський*. / упор. Гарасимчук Т., 156.

²⁰¹Пор. *Єпископ Юліан Вороновський. Нехай буде воля Твоя* / упор. Бендик М., 63.

²⁰²Там само, 65.

ікони Божої Матері у Самбірсько-Дрогобицькій єпархії, а 15-те лютого – Днем віднайдення (обрітіння) Самбірської ікони Божої Матері²⁰³.

За правління владики Юліана були відроджені та стали систематичними єпархіальні прощі до Грушівської Богородичної святині, почалася розбудова відпустового місця в с. Биличах, створюються служби допомоги «Карітас», в якій опікуються дітьми з неповних сімей, реабілітаційний центр «Назарет» для алко- та наркозалежних, відвідуються в'язні, військовослужбовці, організовується служіння капеланів, відкривається дитячий садочок «Ангелятко», засновуються парохіяльні недільні школи та запроваджується академічне душпастирство у Дрогобицькому педагогічному університеті, училищах та школах²⁰⁴. Серед культурних проектів єпархії міжнародне визнання здобув дитячо-молодіжний хор «Відлуння»; великою духовною подією м. Дрогобича стали загальноміські Хресні дороги, загальноміське Йорданське водосвяття, конкурси різдвяних колядок і вертепів.

Владиці Юліану 21 січня 2010 року Трускавецька міська рада своїм рішенням № 520 присвоїла звання «Почесного громадянина м. Трускавець²⁰⁵».

«Він був надзвичайно простою і покірною особою, не вмів підвищувати голосу, радше, по-батьківськи задобрював, навіть там, де необхідно було рішучої постави. Владика був людиною смиренного серця, тому ніколи не відхилявся своїми думками «від простоти й чистоти щодо Христа» (2 Кор 11, 3)²⁰⁶, – митрополит Львівський Ігор Возняк. Тією простотою та батьківським ставленням до усіх владика Юліан зумів заслужити у духовенства та мирян підтримку та повагу.

У Дрогобичі 7 травня 2011 року, коли у владики Юліана був ювілей 75 років, відбулося велике торжество на яке урочисто прибув Блаженніший

²⁰³Чупа О. 3 грудня проголошено днем почитання Чудотворної Самбірської ікони Пресвятої Богородиці // Самбірсько-Дрогобицька Єпархія sde.org.ua (8.11.2020).

²⁰⁴Пор. Єпископ Юліан Вороновський. *Нехай буде воля Твоя* / упор. Бендик М., 66.

²⁰⁵Юліан (Юрій Вороновський) 21 січня 2010 року рішенням №520 присвоєно звання «Почесний громадянин м. Трускавець» // Трускавецька Міська Рада tmr.gov.ua (10.10.2020).

²⁰⁶Возняк І. Слово з нагоди вшанування першої річниці відходу до вічності світлої пам'яті владики Юліана Вороновського // Самбірсько-Дрогобицька Єпархія sde.org.ua (2.03.2020).

Святослав Шевчук. До цього свята готувались завчасно, тому було видано книгу, яка присвячується життєвому шляху єпископа Юліяна «Нехай буде воля Твоя», на цією книгою працював великий колектив авторів. В основному в цій книзі міститься згадки владика Юліяна за період свого життя та в часі підпілля УГКЦ²⁰⁷.

Рішенням вченої ради Українського католицького університету владика Юліяну 1 липня 2011 року, було присвоєно звання Doctor Honoris Causa, яке він отримав 9 липня 2011 року з рук Блаженнішого Любомира Гузара. Тим самим, цей титул демонстрував факт, що владика став першим почесним доктором УКУ²⁰⁸.

Ті, хто спілкувався з владикою Юліаном, могли пересвідчитися у тому що, єпископ прожив важке життя, перейшов непрості випробування, здобував мудрість у всіх обставинах, які зустрів на життєвому шляху, а на старість намагався якнайбільше передати молодшому поколінню все найцінніше. Кожна промова Єпископа містила у собі заохоту, що без любові до свого народу немає християнства, а добрим християнином є той, хто любить свій народ, хто готовий віддати за нього життя. І таким запам'ятається усім преосвященний Юліан: люблячим батьком, завжди усміхненим, всім та всіма задоволений, без нарікань, стримано жартівливим, повним Божої мудрості²⁰⁹.

Патріарх Святослав Шевчук 27 жовтня 2011 році прийняв від владика Юліяна зречення з уряду єпископа-ординарія Самбірсько-Дрогобицької єпархії²¹⁰.

Будучи немічним і хворим, владика Юліан ніколи не був прикрим. Схимонах Петро (Пшеничка), який опікувався владикою упродовж останнього року життя, пригадує, що архиєрей був дуже покірним, шанував думку інших.

²⁰⁷Ключак В. *Бути добрим батьком..* // Трускавецький вісник protruskavets.org.ua (11.11.2020).

²⁰⁸Владика Юліан (Вороновський) отримав почесне звання *Doctor Honoris Causa* УКУ // Український Католицький Університет ucu.edu.ua (11.11.2020).

²⁰⁹Владика Теодор Мартинюк. *Спогади про архимандрита Юліяна Вороновського*(2018) // Архів храму Пресвятої Тройці. Дрогобич, док. № 0069 (2020).

²¹⁰Владика Юліан Вороновський // Синод Єпископів Української Греко-Католицької Церкви synod.ugcc.ua (11.11.2020).

Неодноразово, коли приходив час приготування до сну, брат просив благословення на спокійну ніч, владика Юліян, поблагословивши, просив і його благословити. Вже будучи немічним, Владика за все дякував, за кожен рік і дрібничку. Під час дня він вимовляв це слово десятки разів²¹¹.

Свій земний шлях владика Юліян завершив 28 лютого 2013 року у Львівській клінічній лікарні. Попрощатися зі своїм духовним батьком, наставником, єпископом і просто доброю людиною прибуло десятки тисяч вірян, сотні священників, єпископи УГКЦ з України та поселень, чисельні спільноти монахів та монахинь. Похоронили першого єпарха Самбірсько-Дрогобицької єпархії, згідно з його останньою волею. У своєму Заповіті владика Юліян просив відспівати його за архиєрейським чином у Катедральному соборі міста Дрогобича і після Соборової Архиєрейської Літургії перевезти його домовину у Святоуспенську Унівську Лавру. У цьому святому місці звершити чин монашого похорону і похоронити його на Чернечій горі поруч із могилою брата, схиєромонаха Василя²¹².

«Життя на землі є приготуванням до вічності», – блаженної пам'яті владика Юліян. Проживши своє життя у ревній молитві, любові до народу та своєї Церкви та, виконуючи волю Господню, владика Юліян приготував собі місце у Царстві Небесному, бо «великими були діла його рук і благословенними його задуми і починання»²¹³. До свого духовенства і вірних владика Юліян був людиною незламної віри і прикладом лагідності. «Його доброта була незламного походження, тому слова «дитинко», «синцю» – були чимось самозрозумілим», – зазначив у своїй проповіді владика Григорій Комар²¹⁴. «Він залишив нам усім великий заповіт, який маємо виконати в ім'я

²¹¹Схимонах Партеній (Пшеничка). *Спомин про Владика Юліана Вороновського*(2018) // Архів храму Пресвятої Трійці. Дрогобич, док. № 0070 (2020).

²¹²*Собор святотроїцький. Вісник парафії Пресвятої Трійці м. Дрогобича. Спеціальний випуск / упор. Гарасимчук Т., 8.*

²¹³Комар Г. «Великими були вчинки його рук і благословенними - його задуми й починання» // Самбірсько-Дрогобицька Єпархія sde.org.ua (21.02.2020).

²¹⁴Комар Г. *Про першого Самбірсько-Дрогобицького Єпарха: «Якщо Владика Юліян пообіцяв за щось молитись, то це вже було 99% успіху справи»* // Самбірсько-Дрогобицька Єпархія sde.org.ua (22.02.2020).

його пам'яті, – це любов до нашої Церкви, розбудова її та увінчання Патріархатом»²¹⁵.

Прийшло чимало часу від смерті владики, але і сьогодні ми можемо побачити плоди єпископа Юліяна, з його благословення в Дрогобичі постали Духовна семінарія та Катехитичний інститут, відновились та будувалися нові храми, а також чимало послань, пастирських відвідин, пам'ятки про як збереглись по-сьогодення. Можна лише молитовно подякувати Господу за такий приклад віри, і за цю діяльність що він здійснив для нашої Церкви та й для Самбірсько-Дрогобицької єпархії зокрема.

²¹⁵Комар Г. *Про першого Самбірсько-Дрогобицького Єпарха: «Якщо Владика Юліян пообіцяв за щось молитись, то це вже було 99% успіху справи»* // Самбірсько-Дрогобицька Єпархія sde.org.ua (22.02.2020).

ВИСНОВКИ

Магістерська праця про життєвий шлях та душпастирську діяльність владики Юліяна Вороновського одна з чергових спроб написати історичний портрет єпископа УГКЦ, котрий обрав свій духовний шлях у складні часи комуністичної тоталітарної системи. Радянська влада не толерувала релігійних переконань своїх громадян і тим більше вірних тієї Церкви, яка була офіційно ліквідована на т. зв. «Львівському соборі» 1946 року, організованого органами держбезпеки. Проте єпископи, священники та миряни залишалися відданими УГКЦ і не бажали миритися з таким станом речей. Протягом більше як сорока років йшла ця «невидима» боротьба за свободу віросповідання для греко-католиків, яка врешті-решт увінчалася успіхом. Так, що наприкінці 1989 року УГКЦ отримала легальний статус і можливість розвитку своїх структур. Перед керівництвом Церкви стояли питання розбудови адміністративної структури (утворення нових єпархій), відновлення духовної формації та навчання кандидатів на священників (духовні семінарії в єпархіях), відновлення чернечого життя (повернення монастирських будинків та храмів), відродження нормального парафіяльного життя (повернення храмів їх історичним власникам або побудова нових, забезпечення парафій священниками), праця з духовенством (формація для вже висвячених єреїв – реколекції, підвищення їх наукової кваліфікації). Тому перше десятиліття свободи для УГКЦ було дуже непросте, тим більше, що перед єпископами стояли виклики міжконфесійного протистояння та налагодження стосунків з владою на місцях.

Майбутній владики народився 5 травня 1936 року в с. Гумниська на Львівщині. Його навчання в школах у Буську та Великосілці припало на складний повоєнний період. Згодом після завершення школи поступає до Львівського поліграфічного інституту. В той час він став свідком репресій нової влади, яка переслідувала своїх опонентів, арештовуючи та вивозячи на спецпоселення на Сибір. Період формування його світогляду припав на активну фазу атеїстичної пропаганди в суспільстві. Зокрема, для всіх студентів був

обов'язковим курс «наукового атеїзму». Проте, окрім батьків, на його релігійне виховання мав особливий вплив його дядько – єрм. Януарій (Йосиф) Вороновський та рідний брат єрм. Василь Вороновський. Саме під їх духовним проводом він вирішив вступити до монастиря Студійського уставу.

Його монаша, а згодом і священнича формація проходила в умовах переслідування та репресій та з тим, що він мав обов'язок працювати на світській роботі. Вчителями та духовними провідниками майбутнього владики були архм. Никанор Дейнега, ігумен Юрій Макар, єрм. Митрофан Павловський. Після його висвячення 27 жовтня 1968 року вл. Василем Величковським на священника єрм. Юліян отримав від монастирського керівництва кілька важливих завдань. Перш за все, він був залучений у справу перевезення інтенцій з Литви до Львова. Слід сказати, що питання фінансового забезпечення підпільного духовенства вирішувалося через розподіл між священниками намірень на Літургії, оскільки дуже часто, з різних об'єктивних причин, священники не могли фінансово себе забезпечити. Іншою справою, якою займався єрм. Юліан, було перевезення духовної літератури та молитвенників. Також в монастирі він виконував функцію секретаря та був представником архимандрита на похоронах підпільних священників. Треба зауважити, що єрм. Юліян належав до тієї частини підпільного духовенства, яка не вела активної душпастирської праці серед людей.

Після смерті 7 листопада 1982 року архимандрита Никанора Дейнеги, єрм. Юрій Макар став його наступником, а ігуменом було обрано єрм. Юліана Вороновського. В той час дедалі більше чоловіків зголошуються вступити у монастир Студійського уставу. У ті роки новообраний ігумен почав займатися ще однією важливою працею в катакомбах – наукова формація кандидатів на священників. Серед них можна згадати тих, які своє священниче служіння пов'язали з монастирем, а саме, єрм. Петро Гладій, єрм. Севастіян Дмитрух та єрм. Йосиф Мілян.

Саме єрм. Юліян був обраний кандидатом на єпископа-помічника для митрополита Володимира Стернюка. Владика завжди прагнув мати кілька

єпископів поруч, на випадок арешту чи фізичного усунення. Тому йому імпонувала спокійна та виважена постать ігумена студитів. Хіротонія відбулася 30 вересня 1986 р. у Львові. Нововисвячений владики отримав від митрополита застереження щодо активної діяльності. Умови підпілля були такими, що слід було зберегти єпископську структуру. А вже за кілька років, 3 червня 1990 року, після смерті архм. Юрія Макара, він отримав нову відповідальну посаду – архимандрита.

Друга половина 1980-х років стала часом активного руху греко-католиків за свободу своєї Церкви. Треба сказати, що вл. Юліан не був залучений в діяльність Комітету захисту УКЦ та не проводив богослужінь чи маніфестацій під відкритим небом. Його перша публічна Архиєрейська літургія відбулася в храмі Преображення ГНІХ у Львові 7 січня 1990 року.

У травні 1991 року вл. Юліан був призначений ректором Львівської Духовної Семінарії, відновленої в 1990 році, оскільки мав невеликий досвід співпраці з кандидатами на священиків. Чимало викликів повстало перед новим ректором. По-перше, стало питання з приміщенням, яке вирішилося після довгих дискусій. Церква отримала у користування колишній піонерській табір в Рудному біля Львова. По-друге, слід було забезпечити для семінаристів нормальні побутові умови. А треба сказати, що це були непрості часи і владики зі своїми підопічними пережили, і виключення світла, і готування їжі на польових кухнях тощо.

В 1992 році у Львові відбувся перший синод єпископів УГКЦ після легалізації. Завданням цього синоду було внаормувати стан Церкви в Україні, та утворити нові єпархії. Внаслідок цього було утворено нову Самбірсько-Дрогобицьку єпархію.

Це була чергова сторінка з життя владики Юліана, його в 1993 році назначають адміністратором у новоспеченій єпархії, спочатку єпископ поєднував нове служіння зі старим. Оскільки єпархія була новою, повстало чимало проблем, а саме: потрібні були храми, не було приміщення для єпархіального управління, була потреба у священиках, слід було владнати

стосунки з владою та різними інстанціями (лікарнями, в'язницями, збройними силами).

Під добрим керівництвом владики Юліяна у 1994 році був зведений Катехитичний інститут та 1996 році єпархіальна Духовна семінарія. Єпископ благословляє на відкриття нового дяківського факультету у 1998 році. Протягом 1990-их років понад сотні храмів були освячені владикою, було висвячено близько 150 священників, почав друкуватись щорічний літургійний календар. Фактично, керуючи новоутвореною єпархією, владиці вдалося внаормувати адміністративне життя та закласти основи для її подальшого розвитку.

Через стан здоров'я, патріарх Святослав Шевчук 27 жовтня 2011 року, прийняв зречення з уряду єпископа ординарія владики Юліяна Вороновського. У 2013 році, а саме 28 лютого владика перейшов до вічності, помер у клінічній лікарні у Львові. Останніми бажання у єпископа Юліяна перед смертю були: щоб поховали його в Святоуспенській Унівській Лаврі, та щоб відспівали його за архієрейським чином у катедральному соборі Трійці у місті Дрогобичі. Похоронений владика на Чернечій горі біля могили брата Василя.

Звичайно, що постать владики Юліяна Вороновського є важливою у творенні підпільного життя УГКЦ. Його діяльність, рішення, духовні настанови є живим прикладом для сучасного духовенства. Пастирський приклад є очевидною ознакою любові до ближнього та до рідної Церкви. Очевидно що дослідження цієї постаті і його діяльності не є до кінця вичерпним у цій роботі, але може стати основою для подальших досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Архівні документи

1. Василик П. Інтерв'ю від 1.01.1995 / інтерв'юер Купчик Л // АПЦ спр. 455. – А. 13.
2. Василь (Романів). *Спомин про владика Юліана Вороновського: «Простішого не зустрічав...»* // Архів храму Пресвятої Тройці м. Дрогобич, док. № 0076 (2020).
3. Вороновський В. Інтерв'ю від 3. 01. 1994 / інтерв'юер Будзінський Т. // АПЦ, спр. П-1-1-903.
4. Вороновський Ю. Інтерв'ю від 29.09.1998 / інтерв'юер Купчик Л. // АПЦ, спр. П-1-1-945.
5. Кузьо П. Інтерв'ю від 24.11.1999 / інтерв'юер Люпак В. // АПЦ, спр. 1091
6. *Спогади єромонаха Алінія (Федуна)*. Унів 2013 // Архів храму Пресвятої Тройці. Дрогобич. док. № 0077.
7. *Спогади єромонаха Никанора (Єзерський)*. Львів 2017 // Архів храму Пресвятої Тройці. Дрогобич. док. № 0068.
8. *Спогади єромонаха Олександра Приліпа*. Львів 2017 // Архів храму Пресвятої Тройці. Дрогобич. док. № 0066.
9. *Спогади єромонаха Петра*. Львів 2017 // Архів храму Пресвятої Тройці. Дрогобич. док. № 0067.
10. *Спогади єромонаха Теодора (Мартинюка)*. Унів 2013 // Архів храму Пресвятої Тройці. Дрогобич. док. № 0069.
11. *Спогади схимонаха Петра (Пшенички)*. Унів 2013 // Архів храму Пресвятої Тройці. Дрогобич. док. № 0070.

Опубліковані документи

1. «Рішення і постанови Синодів Єпископів Української Греко-Католицької Церкви 1989–1997 років», Благовісник Верховного Архієпископа Української Греко-Католицької Церкви. Львів 1998.
2. Боцюрків Б. *Українська Греко-Католицька Церква в катакомбах (1946-1989)*. Львів 1993.
3. Боцюрків Б. *Українська Греко-Католицька Церква і Радянська держава (1939-1950)*. Львів 2005
4. *Заява духовництва катакомбної УГКЦ напередодні ювілею Тисячоліття Хрещення України – 4 серпня 1987 р.* / упор. Гайковський М. Львів 2006.
5. *Кодекс Канонів Східних Церков*. Рим 1993.
6. Митрополит Андрей і архимандрит Климентій Шептицькі. *Типікон*. Львів 1996.
7. *Шематизм Львівської Архиепархії (1991)*. Львів 1991.
8. Шептицький А. *Пастирські послання 1918-1939* // Документ № 58. 9 квітня 1937. Т II. Львів 2009.

Періодичні видання

1. Woronowski_Juilan_. *Przezwyćczyć fasadowość ekumenizmu* // WIEŻ, Warszawa 1991. 184-185.
2. Бойко Р. *Особливості Греко-католицького підпілля в Україні напередодні легалізації УГКЦ* // Історичне релігієзнавство випуск 1. Львів 2009.
3. Бублик Т. *«Грушівське чудо» крізь призму радянської антирелігійної пропаганди (1987-1988 рр.)* // Історичне релігієзнавство серія 6. Львів 2014.
4. Бублик Т. *Відродження УГКЦ крізь призму «Мітингової демократії» (1988 – 1989 рр.)* // Історичне релігієзнавство серія 10. Львів 2014.
5. Вороновський В. *Ідентичність священика*. Трускавець 6-13 серпня 2000. ч. 2.

6. Вороновський Ю. *У людині треба бачити живого Бога* // Наш Собор 3 (2011).
7. Галів М. *Ще у справі легалізації УКЦеркви та Чотиристоронньої Комісії*. Патріархат №235-236 (1990).
8. Гуркіна С. *Окремі аспекти контактів Української греко-католицької церкви і Ватикану у 1939 – 1944 роках* // Катакомбна церква. Львів 2009.
9. *Звернення Єпископа Самбірсько-Дрогобицького до вчителів з нагоди Ювілейного року*. Дрогобич 28 жовтня 2000 // Церковний календар СДЄ УГКЦ (2002).
10. Кагуй П. *Діяльність Української Греко — Католицької Церкви на теренах України у 1946–1990 роках* // Катакомбна церква. Львів 2009.
11. Кенез К. *Австралійська єпархія зафундувала друкарню для Львівської семінарії в Рудному* // Патріархат №271 (1993).
12. *Собор Святотроїцький*. Вісник парафії Пресвятої Трійці м. Дрогобича. Спеціальний випуск. Дрогобич 1 березня 2013.
13. Хоркавий З. *Відкриття Львівської Духовної Семінарії Святого Духа у Рудному* // Патріархат №254 (1992).

Література

1. *Владика Юліян Вороновський*. / упор. Гарасимчук Т. Дрогобич 2019.
2. Вороновський В. *Свідчення*. Львів 2008.
3. Дмитрух С. *Життя як подвиг для Христа: Curriculum Vitae монаха-редемпториста, Місцєблюстителя і Правлячого Архисерея Києво-Галицької Митрополії Володимира Стернюка*. Львів 2007.
4. *Єпископ Юліян Вороновський: Нехай буде воля Твоя* / упор. Бендик М. Дрогобич 2011.
5. Пишкович М. *Історія Свято-Успенської Унівської Лаври та студійського монашества*. Львів 2005.
6. Пристай М. *Львівська греко-католицька духовна семінарія в Рудно 1990-2006*. Львів-Рудно 2006.

7. Франко П. *Репресоване Духовенство УГКЦ*. Львів 2008.

Інтернет джерела

1. Бабенко Л. *Як українців робили атеїстами: державна політика проти релігії у перші десятиліття радянської влади*. 7 листопада 2017 // Україна модерна uamoderna.com (4.10.2020).
2. Балко М, *Владика Юліан Вороновський*. 2019 // Секретаріат Синоду Єпископів УГКЦ synod.ugcc.ua (8.11.2020).
3. *Біографія преосвященного владика Михаїла Сабриги* // Тернопільсько-Зборівська архієпархія tze.org.ua (11.11.2020).
4. *Владика Софрон Дмитерко* // Синод Єпископів Української Греко-Католицької Церкви synod.ugcc.ua (10.10.2020).
5. *Владика Филимон Курчаба* // Синод Єпископів Української Греко-Католицької Церкви synod.ugcc.ua (11.11.2020).
6. *Владика Юліан (Вороновський) отримав почесне звання Doctor Honoris Causa УКУ*. 9 липня 2011 // Український Католицький Університет ucu.edu.ua (11.11.2020).
7. *Владика Юліан Вороновський* // Синод Єпископів Української Греко-Католицької Церкви synod.ugcc.ua (11.11.2020).
8. Возняк І. *Слово з нагоди вшанування першої річниці відходу до вічності світлої пам'яті владика Юліана Вороновського*. 2 березня 2014 // Самбірсько-Дрогобицька Єпархія sde.org.ua (2.03.2020).
9. Жолоб А. *До 30-ї річниці виходу УГКЦ з підпілля*. 2 квітня 2011 // Давній Галич davniyhalych.com.ua (2.11.2020).
10. Захарчук О. *До 200-ліття від дня народження отця Маркіяна Шашкевича* // Львівське Крайове Ставропігійне Братство stavropigia.lviv.ua (20.04 2020).
11. *Інтерв'ю з нагоди 65-річчя з дня народження Владика Юліана Вороновського*. 30 вересня 2012 // Телепрограма «Алилуя» youtube.com (05.04.2020).

12. *Інтронізація Юліяна Вороновського*. 1 квітня 2013 // «Живе телебачення» youtube.com (1.11.2020).
13. Ключак В. *Бути добрим батьком..* 9 травня 2011 // Трускавецький вісник protruskavets.org.ua (11.11.2020).
14. Комар Г. *«Великими були вчинки його рук і благословенними - його задуми й починання»*. 2 березня 2013 // Самбірсько-Дрогобицька Єпархія sde.org.ua (21.02.2020).
15. Комар Г. *Про першого Самбірсько-Дрогобицького Єпарха: «Якщо Владика Юліян пообіцяв за щось молитись, то це вже було 99% успіху справи»*. 29 лютого 2016 // Самбірсько-Дрогобицька Єпархія sde.org.ua (22.02.2020).
16. Лукашевський В. *30 років тому світ уперше почув голос «мовчазної Церкви»*. 4 серпня 2017 // Духовна велич Львова velychlviv.com (2.11.2020).
17. Мартинюк Т. *Слово на похороні владика Юліяна в Уневі*. 5 березня 2013 // Самбірсько-Дрогобицька Єпархія sde.org.ua (14.11.2020).
18. *Патріарх Мирослав-Іван Любачівський привітав академіка Андрея Сахарова та пані Єлену Боннер*. 6 лютого 1989 // Патріархат patriyarkhat.org.ua (11.11.2020).
19. *Передісторія* // Дрогобицька Духовна Семінарія dds.edu.ua (2.10.2020).
20. *Підпільний єпископ Йосафат Федорик та Трускавець*. 16 травня 2017 // Трускавецький вісник protruskavets.org.ua (2.10.2020).
21. *Похід за легалізацію УГКЦ. Частина 1*. 1 жовтня 2014 // «Живе телебачення» youtube.com (20.11.2020)
22. Приріз Я. *Слово владика Ярослава в II-гу річницю смерті владика Юліяна (Вороновського)*. 2 березня 2015 // Самбірсько-Дрогобицька Єпархія sde.org.ua (2.04.2020).
23. *Редемптористи Єпископи* // Чин Найсвятішого Ізбавителя ccsr.lviv.ua (11.11.2020).

24. Чупа О. 3 грудня проголошено днем почитання Чудотворної Самбірської ікони Пресвятої Богородиці. 9 грудня 2010 // Самбірсько-Дрогобицька Єпархія sde.org.ua (8.11.2020).
25. Юліан (Юрій Вороновський) 21 січня 2010 року рішення №520 присвоєно звання «Почесний громадянин м. Трускавця» // Трускавецька Міська Рада tmr.gov.ua (10.10.2020).
26. Юліан Вороновський // Самбірсько-Дрогобицька Єпархія sde.org.ua (11.11.2020).